

MA
36.482

1

KAMARÁS ISTVÁN

A „Keresztények”:
egy szekta születése és gyermekbetegségei

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

U
N
I
V
E
R
S
I
T
A
S
P
A
N
N
O
N
I
C
A

WP

1870-1880: The Industrial Revolution

The Industrial Revolution was a period of major technological and economic change that began in the late 18th century and continued through the mid-19th century. It was characterized by the transition from hand production to machine production, the growth of factories, and the expansion of trade and commerce. Key developments included the invention of the steam engine, the cotton gin, and the power loom, which revolutionized the textile industry. The revolution also led to the growth of the middle class and the rise of the factory system, which transformed the way people worked and lived. The Industrial Revolution had a profound impact on the world, leading to the modern era of mass production and global trade.

1870-1880: The Industrial Revolution

A könyvsorozat címe a Pannon Egyetemhez [Universitas Pannonica] köthető szellemi körre utal. E kör tagjai a kezdeményező Modern Filológiai és Társadalomtudományi Kar tudományos sokszínűségét – a filológiától a társadalomtudományon át a neveléstudományig – kívánják kiadványokba rendezetten is megjeleníteni. Ugyanakkor a köteteinkben képviselt gondolkodás hatóköre túlterjed karunk határain: az Egyetem egészére, sőt a szűkebb és tágabb Pannóniára egyaránt. A sorozatcím jelzi egyfelől a publikált kutatások révén képviselni kívánt universitas-eszményt, másfelől pedig a kötetekben megjelenő munkáknak a regionális, az országos és az európai kulturális hagyományokhoz való kötődését. Utal továbbá az egyetemi tudományosság nyitottságára a folytonosan alakulóban lévő világ iránt, szellemi válaszkészségére annak új és régi jelenségeivel, változásaival és kihívásaival kapcsolatban.

Mi különbözteti meg az induló sorozatot a hagyományos egyetemi periodikáktól? Az, hogy választott formája és terjedelme a folyóiratokénál tágabb teret biztosít egy-egy kérdés felvetéséhez és megvizsgálásához, megjelenési üteme pedig dinamikusabb a havi egyszeri alkalomnál. Sorozatunk elsősorban human tudományos kutatások eredményeit fogja tartalmazni, karunk sajátosságainak megfelelően. Így az antropológia, a nyelvészet, az irodalom-, a kultúra-, a nevelés-, a színház-, a történet- és a politikatudomány területéről közöl írásokat. A szerkesztők törekvése a Pannon Egyetem teljes szellemi potenciáljának bemutatása.

Reményeink szerint az Olvasó nemcsak a tudományos gondolat iránti érdeklődéssel fogja forgatni könyveinket, hanem a tartalom életszerűségének s a kötetek kellemes megjelenésének szóló elégedettséggel is. Évente 15-20 kiadványt tervezzünk, amelyek a Pannon Egyetem és a Gondolat Kiadó együttműködésében jelennek meg.

KAMARÁS ISTVÁN

A „Keresztények”: egy szekta születése
és gyermekbetegségei

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

VNIVERSITAS PANNONICA

Sorozatszerkesztő
HORVÁTH H. ATTILA

Szerkesztőbizottság
NAVRACSICS JUDIT, PINTÉR MÁRTA ZSUZSANNA,
RÉVAY VALÉRIA, SZITÁR KATALIN

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

KAMARÁS ISTVÁN

A „Keresztények”: egy szekta
születése és gyermekbetegségei

ESETTANULMÁNY

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Gondolat Kiadó
Budapest, 2010

HA 36.482

Lektorálta
GÉCZI JÁNOS

2011

© Kamarás István, 2010

Minden jog fenntartva. Bármilyen másolás, sokszorosítás,
illetve adatfeldolgozó rendszerben való tárolás
a kiadó előzetes írásbeli hozzájárulásához van kötve.

www.gondolatkiado.hu • gondolatkiado.blog.hu
facebook.com/gondolatkiado • twitter.com/gondolatkiado

A kiadásért felel Bácskai István
Nyomdai előkészítés Amacron Bt.
Műszaki szerkesztő Péter Gábor
Nyomdai kivitelezés Prime Rate Kft.

ISBN 978-963-693-306-7

TARTALOM

Új típusú vallási válaszok a „szokásos válságra”	7
Szekta-szekálás és szekta-kutatás	10
Bécsről Dunaföldvárig	14
Hitelveik és hitgyakorlatuk	19
Csatlakozás, megtérés, megváltozás	31
Lépték, hatókör, identitás	34
Életmód és értékrend	38
A hozzátartozók és az eltávozók szemével nézve	45
Amit róluk gondolunk, rólunk is szól	49
A „Keresztények” történetük harmadik évtizedében	51
Kép a gyülekezetéről belépéskor és kilépéskor	52
„Őskeresztényként” a posztmodern világban	55
Egyenlő, egyenlőbb és legegyenlőbb testvérek	59
Birkózás a házassággal	62
Elhatárolódás a bűnös világtól	66
Mennyiben keresztény a Keresztények tanítása?	68
Misszió az „igazság magáért beszél” jegyében	70
Megtisztulás és tisztogatás	72
Szektásság a Keresztények gyülekezetében	76
Ex-testvér-közösség	78
Szembesítés	82
Összegezés	90
Felhasznált források és szakirodalom	95

ÚJ TÍPUSÚ VALLÁSI VÁLASZOK A „SZOKÁSOS VÁLSÁGRA”

Ha valóban veszélyeztetett minden társadalmi valóság, mert állandóan összeomlással fenyegetett konstrukció¹, akkor itt és most sem történik semmi különös, csak a szokásos: válság van. Hiába nő – képtelen mértékben – az információk mennyisége, ha az emberek egyre nehezebben döntenek alapvető kérdésekben, elsősorban azért, mert nem rendelkeznek átfogó világismerettel, azaz világképpel, átfogó világmagyarázattal (ami az eddigi vallások alapvető funkciója volt), vagyis nem egészségesek. Ma még (és bizonyos értelemben ma már) a válságra adott válaszok között – a szekularizációs elméletek² alkotói és foglyai számára meglepetést és zavart okozva – igen komoly helyet foglalnak el a vallásos válaszok.³ A mi világunkban (vagyis az európai–amerikai kultúrában) a vallásosság alakulását illetően nem az elvallástalanodás, közömbösödés vagy az ateizmus erősödése jellemző, hanem az új vallási jelenségek térhódítása a hagyományos, intézményes, egyházas zsidó

¹ BERGER, PETER (1997): *Reedeming Laughter*. Berlin – New York, Walter de Gruyter. 65. o.

² Ezek Molnár Attila szerint a vallásszociológusok között sokkal kevésbé egyértelműek, mint a többi társadalomtudós és értelmiségi körében. MOLNÁR ATTILA KÁROLY (1998): Új vallási jelenségek. In: *Szekták, új vallási jelenségek*. Szerk.: Lugosi Ágnes és Lugosi Győző. Budapest, Pannonica.

³ KAMARÁS ISTVÁN (1995): Homo religiosus az ezredfordulón. In: *A század-vég szellemi körképe*. Pécs, Jelenkor Kiadó. 209–216. o.

és keresztény vallásosság rovására. A modernizáció tehát nem szorította ki a vallást,⁴ hiszen a nagyon modern vagy gyorsan modernizálódó társadalmak között is vannak – legalábbis bizonyos mutatók alapján – kifejezetten vallásosnak minősíthetők⁵.

Néhol a vallási fundamentalizmus erősödött föl, és kínált (és adott) identitást azoknak, akiket a sok újdonság elbizonytalanított, gyakoribb tendencia azonban a központosított egyházi intézmény elfogadottságának csökkenése, a sokféle új vallási jelenség (mozgalom, szervezet és intézmény) keletkezése. Ezek között találhatók a nagy keresztény egyházakon belüli vallási kisközösségek, a neoprotesztáns szekták és az azokból keletkező új egyházak, a nem európai eredetű vagy szinkretista jellegű mozgalmak és a különböző kvázivallás jellegű New Age-jelenségek.⁶ Ezek között léteznek a világot elutasító (prófétikus, millenarista, militarista, a csupán csak a kevés igazak üdvözülését hirdető), a világból kivonuló, a bensőséges közösségben a megtérés örömét hirdető hagyományos (régi-új) szekták és különböző vallásokból ötvöződő új vallási mozgalmak.

Úgy tűnik, hogy a különböző új vallási jelenségek potenciális tagsága Nyugat-Európában apadóban van, s az ismertebb mozgalmak ezres nagyságrendű tagságából már csak százak maradtak. Ugyanakkor a volt szocialista országokban vallásilag és szellemileg kiéhezett emberek milliói kerültek a berlini fal leomlásakor keletkezett ideológiai vákuumba, főleg akkor, amikor elmúltak a felszabadulás mézeshetei, és a gazdasági depresszió, a növekvő munkanélküliség következtében sokan váltak még szegényebbekké, sokan érezték magukat kevésbé biztonságban és szabadnak, mint annak előtte. A volt szocialista országokban megjelenő szekták és mozgalmak ugyanazok és mégsem ugyanazok, hiszen a legtöbbjük már

⁴ TOMKA MIKLÓS (1996): A vallásszociológia új útjai. In: *Replika*, 165–167. o.

⁵ Például USA, Kanada, Korea, Thaiföld.

⁶ TOMKA 1996:165.

az első és többedik generációs mozgalmak jellemzőinek keveréke. Az új vallási mozgalmakba belépő kelet-európaiak jelentős része éppen azt várja a nyugati kapitalizmustól (fogyasztás és anyagi javakban bővelkedés), ami elől a nyugati tagok zöme menekült.⁷

1989–90-ben Magyarországon is sok minden feltárult abból – akár az utca embere előtt is –, ami addig a vallási világból még a szakemberek számára is részben rejtve maradt. Előjöttek a „föld alól” vagy az ismeretlenség homályából, és megszólíthatóvá váltak a hagyományos egyházak féllégális mozgalmai. Nagyobb nyilvánosságot kaptak a Magyarországon addig is legálisan működő, de csak nagyon kevesek számára ismert kisebb egyházak, mozgalmak és csoportok. Az utca embere számára is érzékelhetővé váltak az egzotikus öltözékű, látványos fesztiválokat rendező krisnások, az elegáns öltözetű mormon hittérítők, az utcákon és tereken prédikáló, zenélő, pantomimet előadó vallási csoportok, a művelődési házakban és stadionokban programot hirdető guruk, a dianetikai és nyelvtanfolyamokat kínáló szcientológusok. Megjelennek a tömegkommunikációban is: akár mint egzotikumok (a boszorkányoktól a krisnásokig), akár mint közellenségek, akár mint jótékonykodó, akár mint „destruktív” (ahogy őket általában nevezték) szekták, kultuszok. Megjelentek a parlamentben is, új vallási mozgalmakba tartozó képviselők személyében is, határozatok tárgyaként is. Legendák keringenek róluk, amelyek egy része igaznak bizonyul, akár még rendőrségi ügyek formájában⁸ is.

⁷ BARKER, EILEEN (1997): But Who's going to win? National and minority Religions in post-communist Society. In: *New Religions Phenomena in Central and Eastern Europe*. Eds. I. Borowik – G. Babiński. Kraków, Zakład Wydawiczny Nomos. 33–62. o.

⁸ Nagyon ritkán; elsősorban a sátánisták miatt.

SZEKTA-SZEKÁLÁS ÉS SZEKTA-KUTATÁS

Az úgynevezett „Dunaföldvári szektát” (Dunaföldvári keresztények, Holic-csoport néven is nevezik őket) a legveszedelmesebb hazai szekták között emlegetik a kilencvenes évek eleje óta. Németh Gézának a Magyar Művelődési és Közoktatási Minisztérium támogatásával 1996-ban megjelent *Destruktív kultuszok* című könyve (NÉMETH 1996:37–44), melynek *A Holic-csoport, azaz „dunaföldvári őskeresztények”* című fejezetében a csoport legfőbb jellemzői között a következők szerepelnek: „tudatosan megszállják a történelmi egyházak, illetve a szabadegyházak konferenciáit ›álruhában›”, „megtévesztő önmegjelölés (keresztények vagyunk)”, „kevés alvás, egészségtelen, gyenge táplálkozás, viszonylag kevesen dolgoznak folyamatos munkahelyen”, „az egyetemi hallgatókkal otthagyták a főiskolákat”,⁹ „Jézus követése érdekében szakítani kell a biológiai családdal (a hitetlen szülő a Sátán eszköze)”, „egyedül ők az igazi keresztények, minden más vallás téves”, „más keresztény közösségekkel szemben gyűlöletkeltés”, „a kemény maghoz tartozó nagykorú fiatal minden vagyontárgya átadására kötelezik”, „a megtért fiatalokkal bér nélkül nyugati autók tömegét javították”.¹⁰ Szalai András könyvének (SZALAI 1998:87–89) A

⁹ Három, az Országgyűléshez nyílt levelet intéző szülő szerint a szakközépiskolát is. NÉMETH 1996:43–44.

¹⁰ NÉMETH 1996:37–38.

„keresztyének” *kommunái* című fejezetében a fentiekén kívül még az is olvasható, hogy szerintük „a külvilág a sátáné”, „a világ vége küszöbön áll”, hogy aki Jézushoz „hasonló engedelmisségben él, a személye tökéletesedése révén megérdemelten üdvözülni. Jézusnak nem kellett volna meghalni, kínhalála a korabeli rómaiak és zsidók bűne volt”, „úgy tartják, hogy csak ők üdvözülnének”, „a Biblia tanulmányozás során mindig muszáj teljes vélemény-egységre jutniuk, az eltérő véleményhez ragaszkodás bűn”, „aki nincs velünk, Krisztus ellen van”, „a házasodni akarókat kizárják”, „az engedetlenségért kizárás jár, ami a kárhozattal egyenlő” (SZALAI 1999:87–89). A Tudományos Ismeretterjesztő Társulat munkatársai által ugyancsak 1998-ban megjelentetett *Szekták, új vallási jelenségek* című könyv (amely egyébként a témakört leginkább tárgyilagosan feldolgozó kiadvány) *A Holic-csoport* című fejezete a közösség egyik külföldi tagjának szülei által összeállított ismertető alapján készült. A fentiekén kívül ebben még a következők olvashatók róluk: „Istenképük a jehovistákéhoz hasonló: elveti a kegyelem, az isteni irgalom, valamint megváltás tanát”, „félelem és szigor irányítja a kommunákat”, „a karitatív cselekedeteknek ugyanezért nincs értelmük, mint egyes polgári foglalkozásoknak, mert Isten akarata ellen munkál”, „kiválasztottság és elit-tudat”, „tilos minden luxuscikk és ajzószer, alkohol, cigaretta, kávé, édesség. A szexualitás teljességgel megengedhetetlen, a gyermeknemzés a végső időben helytelen”, „megkérdőjelezi az újonc keresztény hitét”, „a beszélgetések a bűntudat és a félelem felébresztését, a pszichikai kontroll kiteljesedését célozzák”, „a csoport tagok szerint a kisebb rossz az öngyilkosságot választani, mint a csoportból való kilépésre vetemedni” (LUGOSI–LUGOSI 1998:194–201).

Ha ilyesmi olvasható a „szakirodalomban”, akkor igazán nem lehet csodálkozni azon, hogy a bulvársajtó ilyen szalagcímekekkel tudósít: „Gyermekek a szülők ellen. Brutális agymosás a Biblia nevében. Nincsen szeretet, hirdeti a Vértes-hegységben is működő

szekta. Szétszakadt családok, szüleik ellen forduló gyerekek a nyomában. A tagok nem alhatnak, alig ehetnek.”¹¹ A Tv2 2000. március 5-i *Napló* című műsorában¹² pedig ez hangzik el: „agymosás a sötét rengetegben”, „a szülőket megtagadják, és azt, aki ki akar lépni, a pokolra kerülés rémével ijesztgetik”, „azt sulykolják, hogy a szülő a sátán küldötte” „azt tanítják, hogy aki megházasodik, a pokolra kerül”, „a tagoknak birkózniuk kell egymással, fiúknak a lányokkal is, hogy legyőzzék a testi vágyat, a szerelem ugyanis tiltott”, „beszélgetést lehetetlenség kezdeményezni velük, teljesen befelé fordultak”¹³

Ha még ehhez azt is hozzávesszük, hogy a magyarországi „szektákkal” kapcsolatos rendőrségi megkeresések célpontja egy időben elsősorban éppen ez a vallási közösség volt, akkor mindezek alapján valóban egy destruktív szekta képe körvonalazódik. Mindezen azonban erősen szubjektív vélemények, előítéletes hiedelmek, legendák alapján, ugyanis tények, dokumentumok, megalapozott és kontrollált vélemények erről a vallási csoportról alig-alig láttak napvilágot. Ennek egyik oka az, hogy ez a vallási csoport egészen 2000 tavaszáig – missziós munkájuktól eltekintve – elzárkózott a külvilág elől.¹⁴

2000 áprilisában ők kerestek meg engem mint új vallási mozgalmakkal is foglalkozó vallásszociológust, s felajánlották, hogy – amennyiben érdekel engem – bármit elmondanak magukról. Ezután több mint ötven órát töltöttem körükben: beszélgettem

¹¹ *Mai nap*, 2000. febr. 27.

¹² Bartal Csaba riporter, műsorkészítő, Sváby András műsorvezető.

¹³ A gyülekezet keresetet adott be a Pesti Központi Kerületi Bírósághoz a Tv2 *Napló* című műsorát helyreigazításra kötelezendő.

¹⁴ Az ellenük irányuló 1992-93-as sajtókampány idején ugyan többször próbálkoztak a nyilvánosság elé lépni, interjúkat is adtak újságoknak és a televíziónak, de úgy tapasztalták, hogy többször kiforgatják szavaikat, ezért visszahúzódtak.

jelenlegi és volt tagjaikkal¹⁵, a tagok szüleivel¹⁶, részt vettem olyan hétvégi összejövetelükön, amelyen a mozgalom határon túli tagjai is jelen voltak. Tizenöt taggal személyesen beszélgettem, harminchat taggal (magyarországi tagságuk mintegy hatvan százalékával) pedig egy körülbelül másfél órát igénybe vevő kérdőívet töltettem ki. A 2000 tavaszától meginduló internetes honlapjukon olvashatókon kívül – kérdéseimre válaszolva – sok mindent írásba foglaltak „tanításukból”, így akaratlanul is szerepet játszottam „írásbeliségük” kialakulásában, történetük tizedik évében.

Nem könnyű egy olyan vallási közösségről hitelesen tudósítani, 1) amely még alig-alig intézményesült, ma még a szerveződés mozgalom szakaszában van, állandóan hangoztatják, hogy semmiképpen sem áll szándékukban intézményesülni; 2) amelynek nincsenek hivatalos vezetői, szóvivői; 3) amelynek a legutóbbi időkig nem volt írásbelisége; 4) amelynek még neve sincsen. Önmagukat *keresztényeknek, keresztény közösségeknek, keresztény gyülekezeteknek, keresztény egyháznak* tartják, 2000 tavaszától pedig (internetes honlapjukon)¹⁷ mint *Keresztények* szerepelnek.

Ez a vallási közösség szociológiai értelemben hagyományos keresztény szekta,¹⁸ amely – küzdve az intézményesülés ellen – kisközösségek laza halmazaként egyelőre mozgalmi formában működik. Tanítása és szokásrendje még alakulóban van. Amit akár csak egy-két éve mondtak, csináltak, mára már megváltozhatott.

¹⁵ Egy részükkel levelezésen keresztül érintkeztem.

¹⁶ Egy részükkel levelezésen keresztül érintkeztem.

¹⁷ <http://cedrus.what.cc>, <http://www.hudir.hu> és <http://www.eol.hu>

¹⁸ Én magam mindig ebben az értelemben használom ezt a kifejezést, a szót, ha másoktól (az utca emberétől vagy a szektákkal szemben előítéletes és ellenséges személyektől) veszem át, idézőjelbe teszem.

Egyik jellegzetes sajátossága ennek vallási közösségnek éppen az, hogy eléggé ritkán esik szó körükben történetükről, a kezdetekről, az alapítókról. A másik jellegzetesség, hogy a valódi történéseket mellékesnek, esetlegesnek érzik az isteni kegyelem munkálkodása és a jézusi hívás mellett.

Az ezzel a vallási közösséggel foglalkozó „szekta-szakirodalom” *Gottfried Holicot* tekinti alapítónak (és német nyelvterületen gyakran *Holic-Gruppe* elnevezéssel szerepelnek). A bécsi születésű, huszonhárom éves *Holic* germanisztikát és történelmet tanul, amikor – a legenda szerint egy parkbéli sakkozás közben (SZALAI 1999:87) – hallani vélte Jézus szavát, s ettől kezdve életét Istennek szentelte. 1968-ban beiratkozott a katolikus teológiára, de nem fejezte be tanulmányait, mert konfliktusba került az egyházzal, és „militáns küldetéstudata” (LUGOSI–LUGOSI 1998:192) miatt a püünkösdi evangéliumi gyülekezetből is kitiltották, ezért 1978-ban két volt teológus hallgatóval saját közösséget alapított. A bécsi *Eisvogelstrasse* 4. szám alatti bérelt lakásban kezdte életét a közösség (amely – egyesek szerint – az utcáról *Jégmadaraknak* nevezi magát). (LUGOSI–LUGOSI 1998:192)

Maga a közösség a következőképpen ismeri közösségük alakulását: „Alapítónk és vezetőnk egyedül Jézus Krisztus. A történelem folyamán Jézus mindig hívta az embereket követésére. Mi nem vagyunk sem az első, sem az utolsó keresztyének. Mivel Isten az

embereket állandóan hívja, így nem kell különlegesnek tekintennünk, hogy a huszadik század nyolcvanas éveinek elején néhány keresztény Bécsben egymásra talált. Ezek között voltak Josef Aufreiter, Gottfried Holic és Gottfried Preis. Egyiküknek sem állt szándékában valami különálló »csoportot« alapítani. Ez az emberi gőg műve lett volna, mert Isten akarata az, hogy minden hívő egységben legyen. A Keresztények keresik az egységet más keresztényekkel, s nem a gyülekezettől való elkülönülésre törekszenek. Így kezdetben mi is reméltük, hogy találunk magunknak gyülekezetet. De mindig csak egyes keresztényeket találtunk. Mindegyik felekezet, amelyekkel csak találkoztunk – akár kicsi, akár nagy – a saját hagyományát Jézus és az apostolok tanítása fölé emelte. Bibliailag megalapozott kritikánkat visszautasították. Így aztán néhány év múlva tudomásul kellett vennünk, hogy környékünkön nincsen igazi hívő gyülekezet, hogy Isten akarata szerint mi magunk voltunk az, amit máshol hiába kerestünk, vagyis Isten gyülekezete. Bécsben tehát nem valamiféle vallási csoport, hanem keresztények lakóközössége alakult, méghozzá azért, mert több testvér nem Bécsben lakott, a többiek pedig a város különböző helyein szétszórva éltek, s szükségük volt olyan helyre, ahol zavartalanul együtt lehettek.” Holic furcsa szokásairól, öltözetéről¹⁹ már akkoriban legendák keringenek.

A közösség megalapítása után Holic állítólag már csak azért folytatja teológia tanulmányait, hogy eredményesebben érvelhesen a hagyományos egyházakkal szemben. A csoport akkor tesz szert nagyobb publicitásra, amikor 1982-ben az egyik (egyébként huszonnégy éves) szektatagot szülei erőszakkal kiemelik a közösség-

¹⁹ A Budapesti Ismeretterjesztő Társulat keretében működő CLARITAS Dokumentációs és Információs Központhoz az egyik tag szülei által eljuttatott német nyelvű információs anyag szerint „mezítláb jár, nejlonzacskókkal tömött hátizsákot, jellegzetes, már-már mitikus felszerelést (fóliába csomagolt Bibliákat, műanyag poharakat, gombagyűjtő-zsákokat) hord magánál”.

ből, hogy „visszaprogramozásnak” vessék alá. Az esetet per követi, amelyet a lány (és a közösség) nyer meg. Ezután valamelyest növekedni kezd létszámuk, főleg Linz és Graz környékén. 1988-ban Lipcsében az egyházak napján ők is bemutatkoznak. Nyugaton úgyszólván csak a német nyelvterületen terjeszkednek, de vannak kisebb (tíz–huszonöt fős) közösségeik Lengyelországban, Csehországban, Szlovákiában, Litvániában, Lettországon, Romániában is. „A volt keleti blokk különböző országaiban való terjeszkedésről annyit, hogy sok minden nem a mi tervezésünk eredménye volt, hanem Isten összevezetett minket ezekből az országokból származó emberekkel” magyarázzák.

A magyarországi közösség alapító tagjai közül néhányan a Holicsoport magyar származású osztrák tagjaival ismerkedtek meg Ausztriában. Ők aztán 1989 tavaszán rokonlátogatóba Budapestre jöttek, és az alkalmat missziós célra is felhasználták. A néhány fős magyarországi csoport tagjai Billy Graham budapesti, Népstadion-beli evangelizációján szólítanak meg fiatalokat, akik közül néhányan csatlakoznak hozzájuk. A budapesti közösség után hamarosan Győrben, Szegeden, majd Dunaföldváron alakulnak közösségek. Ezek még nem voltak igazi lakóközösségek, mivel többségük otthon lakott, s maga a lakás elsősorban találkozóhelyül szolgált.

A dunaföldvári volt szovjet laktanyában autókat javító, az Alsóbölcse utca 37-ben együtt lakó vallási csoportban a helybeliek jelentős része „a nagy fene demokráciában elszemtelenedő szekták” egyikét látta. Bár 1992-ben ötven–száz magyarországi testvérrel számolnak, akkor még a dunaföldvári az egyetlen lakóközösségük. Az autójavításban a helybeliek tisztességtelen üzletet és kényszermunkát szimatoltak, a „kommunát” illetően pedig még rosszabbakra gondoltak. Az is elterjedt róluk, gazdag szülők gyerekei, akik jól vasalt öltöny helyett vallási köntöst öltenek. „A hírek majdnem igaznak bizonyultak, csak nem szektában élnek, legfeljebb gyüle-

kezetben, gazdagnak gazdagok, a hitükben mindenképpen, földi gazdagságnak viszont semmiféle jelét nem láttuk, olyan szóösszetételt, hogy őskeresztény, nem ismernek” – írja a Tolna Megyei Népújság munkatársa 1992-ben. (KRZ 1992:13) Hiába jelennek meg a megyei napilapban hasonló, tisztességesen tudósító, legendaosztató riportok, hiába derül ki a riportokból, hogy régi, lestrapált autókat a saját használatukra javítgatják,²⁰ hogy valamennyien dolgoznak (saját javítóműhelyükben vagy másutt) vagy felsőfokon tanulnak, hogy együtt olvassák a Bibliát, sokat sétálnak és beszélgetnek egymással, hogy nem akarnak kivonulni a világból, s készen állnak mindenkivel beszélgetni, hogy Krisztus követőiként „teljesen odaszánt étellel” azt a szeretetet próbálják megvalósítani, ami az 1Ján3,13-18-ban olvasható (HANGYÁL 1992:5), a dunaföldvári közösségre ráragad a „destruktív szekta” bélyege. „Láthatóan más dimenzióban élnek” – fogalmaz találóan az egyik riporter, majd így folytatja: „Egy biztos, különleges emberek. Ez nem minősítés, inkább ténymegállapítás. Hisznek valamiben, magukban és egymásban. A világot másnak látják, mint korábban. Gyaníthatóan akkor teszünk velük jót, ha nem teszünk velük semmit: elfogadjuk őket egyszerűen másoknak, mint a többség.” (HANGYÁL 1992:5)

Bizonyos fokig természetes és érthető, hogy ennek a kétségkívül nem szokványos vallási csoportnak az elfogadása a „kárvallott” szülőknek esik legnehezebben. Három szülő 1992 nyarán – miután azt tapasztalták, hogy „némely pszichiáterek hamis liberalizmusból, a rendőrök pedig tudatlanságból nem nyújtanak védelmet” – nyílt levélben az Országgyűléshez fordult segítségért. „Az utóbbi időben Magyarországon működésbe lépett távol-keleti, nyugati központú agresszív szekták tevékenysége ellen” tiltakoznak, amelyek „gyermekeinket fondorlatos módon hálójukba vonták, majd

²⁰ Nyugaton veszik őket, mindegyikről papírjuk van, s feljavitva arra használják őket, hogy testvéreikkel tarthassák a kapcsolatot.

arra készítették őket, hogy a családdal, szüleikkel kapcsolatukat megszakítsák, ugyanakkor ráveszik őket, hogy tanulmányaikat megszakítsák, s mint munkanélküliek a szekta műhelyében ingyen dolgozzanak.” (NÉMETH 1996:43–44) A rendőrség – a kiskorúak hazatérte után – egyetlen esetben sem indított eljárást a vallási közösség ellen. A paksi ügyészségen folytatott ténymegállapító vizsgálat megalapozottságát kifogásoló beadványra 1994. január 6-án válaszolt a legfelsőbb ügyész helyettese. A végzés szerint egyetlen bűncselekmény alapos gyanújára utaló adat sem merült föl, sem kiskorú veszélyeztetése, sem züllött életmód, sem bűncselekmény elkövetésére való rábírás, sem személyi szabadság megsértése nem állt fenn.

A közösség ezután olyan természetközeli helyet keresett, ahol könnyen kirándulhattak, és a hétvégi találkozóikat is nyugodt körülmények között tölthették el, amely a másutt élő testvéreiknek is könnyen megközelíthető. Ezt az Oroszlány melletti Kisbükkipusztán találták meg. Ide kerül az autójavító műhely is. Az ügyész végzés azt is megállapítja, hogy az Oroszlányi Szénbányák Vállalatától öt gyülekezeti tag nevére vásárolt ingatlanon „megfelelő műszaki vezetés mellett a közösség saját tagjai kivitelezésében folyik az építkezés, amelyen a tagok szívességből dolgoznak”.

Arra a kérdésre, hogy eddigi történetükben volt-e lényeges fordulat, konfliktus vagy válság, határozottan nemmel válaszolnak. Az egyetlen változás, amit észlelnek, hogy együttléteik légköre egyre bensőségesebb.

Ami az alapelveket illeti, honlapjukon ezzel kezdődik a vallási közösség bemutatkozása²¹: „Mi jogi értelemben nem alkotunk közösséget, és nem is szeretnénk bármilyen szervezetté válni: vezetőket választani, saját dogmarendszert kiépíteni, nevet adni. Egyszerűen a hétköznapijainkban szeretnénk megélni mindazt, amit olvasunk, és amire példát látunk az Újszövetségben és a korai egyháztörténelemben. Bibliai értelemben tartjuk magunkat közösségnek. Nem szeretnénk, ha szellemi tartalom nélküli, megszokássá merevedett külső formák vagy bármilyen helytelen függés tartana minket össze, hanem belső meggyőződésből fakadó odaadás. Fontosnak látjuk a személyes szabadságot minden döntésben és az egyéni képességek kibontakoztatásában. Különböző személyiségként így tudjuk egymást kiegészíteni és megérteni. (Mt 18,15-18; 2Kor 6,14-17; 2Tim 2,22; Jel 2,14-16). Lényeges, hogy mindenki őszinte örömmel és aktívan vegyen részt a közösség alakításában legjobb tudása szerint.”

Úgy tartják, hogy az Istennek való engedelmesség lehetővé teszi az ember céljának betöltését és az igazi szabadság megélését. A szeretet számukra elsősorban nem érzés, hanem a legjobb akarása és

²¹ Tanításukat bemutatva a továbbiakban elsősorban olyan kéziratot szövegekre támaszkodom, amelyek többsége 2000-ben született, és internetes oldalukon is szerepel.

adása a másíknak. Mindenkiel készek megosztani életüket, aki Istenhez méltón akar élni. Gyülekezetük olyanok közössége, akik elfogadták Isten hívását a szent életre, ezért – az 1Kor 5,9-13-ra és az ApCsel 5,13-ra hivatkozva – nem lehet tagja, aki hitetlen, aki képmutató, aki Isten szentségét tetteivel tagadja.

Leszögezik, hogy nincsenek új kinyilatkoztatásaik, nem gondolják, hogy különleges, csak nekik szóló küldetésük lenne, nem akarnak semmit sem hozzátenni a Bibliához. Nem tartják magukat az igazság letéteményeseinek, a Biblia igazságait igyekeznek követni, amiket rajtuk kívül mások is felismerhetnek, akik a Bibliát nyitott szívvel olvassák. Úgy vélik, hogy az igazság nem csoporthoz kötött titkos tan, de akik elfogadják az igazságot, azok egységben, közösségben szeretnének egymással lenni. Nem tartják magukat különlegesnek, elitnek.

Elutasítva minden formalizmust, a keresztséget sem tartják az üdvösség feltételének. Nem tagadják a sátán létezését, de a világban lévő rosszat alapvetően az ember engedetlensége következményének tulajdonítják. Az üdvösség szerintük egyedül az Istennel való kapcsolattól, a hittől függ, a hitből pedig szívből jövő, önzetlen cselekedetek fakadnak. Arra hivatkozva, hogy senki sem tudhatja, hogy Krisztus mikor jön vissza, nem hirdetik a végidő közelségét.

Kit tartanak kereszténynek a *Keresztények*? A kereszténység két alapkritériumának a helyes tanítást és az Isten szerinti életet tartják. Hogy egy vallás vagy vallási csoport keresztény-e, azt annak alapján lehet eldönteni, hogy a tanítás és az életmód biblikus-e vagy sem. Azt, hogy az egyes tagok keresztények-e, úgy vélik, nehezebb megítélni. Ennek az az oka, hogy a hit kérdéseit illetően a szoros egységre való törekvés hiánya miatt a legtöbb, magát kereszténynek tartó vallásban, felekezetben, egyházban, vallási csoportban igen eltérő gyakorlatok alakulnak ki. Szerintük manapság a magukat kereszténynek valló emberek kisebb-nagyobb közösségei olyan vallásos életre adnak lehetőséget, amelyben nem

kell Istennek szentelt életet élni. Ez nem jelenti azt, mondják, hogy egy hamis tanítást képviselő felekezetben ne válhatna valaki egyénilig kereszténnyé. Hitének növekedésével azonban szembesülni fog a téves tanítással, amit el kell utasítania, hogy fenntarthassa Istennel a kapcsolatot.

Lehet valakinek sok értékes tulajdonsága, lehet segítőkész, lehet jóindulatú, ám ez még nem teszi őt kereszténnyé. A sok jó tulajdonság bizonyos szinten hasznára lehet embertársainknak, de az ember csak kereszténnyé válása után tudja jó tulajdonságait teljesen Isten szolgálatába állítani. Így aztán Jézus követése azzal is együtt jár, hogy késznek kell lennünk arra, hogy családuink és környezetünk ellenzése ellenére kitartanunk hitünk mellett. A jó cselekedetek leginkább a testvéri szeretetben nyilvánulnak meg.

Fontosnak tartják hangoztatni, hogy Jézus nem csak az élet megjavulását, hanem az engedelmisséget is alapvetően fontosnak tartja. Ő teljesen „odaszentelte” az életét azokért, akiknek segítségre volt szükségük, és az őt követni akarókat is erre hívja. Ezért úgy vélik, helytelen az a felfogás, miszerint a Jézus halálába és feltámadásába vetett hit önmagában elegendő lenne az üdvösséghez, de szerintük az a másik véglet sem fogadható el, mely szerint Isten előtt jó cselekedeteinkkel magunk (vagy mások) számára érdemet szerezhetnénk.

Kikkel vannak egységben a Keresztények? Azokkal, felelik, akik a kinyilatkoztatásnak csak egy részét fogadják el, nem jöhet létre valódi egység. Azok az emberek, akik igenlik az Atyával való legteljesebb egységet, alkalmassá válnak arra, hogy egymással is egységre jussanak. A keresztények egysége megmutatkozik életkérdésekben, lelkületben és a tanításban. Olyan lényeges kérdésekben, mint Jézus megváltói műve, eleve elrendelés, pápai primátus, tévedhetetlenség, szentek közbenjárása, Isten Szelleme (vagyis a Szentlélek) szerintük nem vezetheti különböző meglátásra a nyitott szívű, igazságszerető embereket. Hangoztatják, hogy a szentek

közösségébe (és az övék ilyen) nem csak a gonoszok, hanem azok sem kerülhetnek be, akik nem akarják Istent teljes életükkel szolgálni. Másképpen: közösségük csak azok előtt nyitja meg kapuit, akik Istenhez tartoznak, és ezt nem csak mondják, hanem teszik is. Hiába szeretnének minden emberrel közösségen lenni, a legtöbb ember nem fogadja el Isten meghívását.

Arra a vádra, hogy nem imádkoznak és énekelnek együtt más keresztényekkel, azt válaszolják, hogy az ember szabadságához, lelkiismeretéhez tartozik annak eldöntése, hogy kivel és mivel ért egyet, kivel vállal közösséget. Az Újszövetség tanítása alapján sem hitlenekkel, sem névleges keresztényekkel, sem tévtanokat vallókkal nem tudnak közösséget vállalni. Egyetértenek a katolikus egyháznak ama huszadik század közepéig vallott felfogásával, mely szerint a más tanítást képviselőkkel nem lehet közösséget vállalni²², és őket eretnekeknek kell tartani. A hitlenektől való távolságtartásuk helyessége mellett azzal érvelnek, hogy a jog sem csak azokat ítéli el, akik elkövetik a bűncselekményt, hanem azokat is, akiknek „csak” tudomásuk van róla. Mindez nem jelenti a hitlenektől való radikális (amivel többen vádolják őket) elzárkózást, csupán annyit, hogy gyülekezetük hívók, szentek és a Biblia alapján állók közössége, munkahelyükön, lakóhelyükön és családjukban azonban sok hitlen emberrel van kapcsolatuk, és nem gondolják, hogy ettől tisztátalanná válnának.

Evangelizáló működésükkel kapcsolatban többen felvetették a kérdést, hogy az mennyiben lélek-elhalászás, mennyiben bibliai alapú misszió? Arra a gyakori vádra, hogy a missziós parancsot teljesítve ez a vallási közösség keresztény gyülekezetekből halászna el tagokat, azzal védekeznek, hogy a magukat kereszténynek mondó egyházak beengedték egyházukba a világot, ezért nem is lehet őket

²² Egyesek „eretnekek” nevezik őket, mások – bár biblikusnak tartják ezt a kifejezést – finomabban fogalmazzák.

igazi keresztény gyülekezetnek tartani, így aztán nem igazi keresztény gyülekezetekbe mennek misszionálni (amit egyébként bibliaellenesnek is tartanának), hanem olyan körökbe, ahol várhatóan olyan embereket is találnak, akik számára fontos Isten akarata. Az általam megkérdezettek nagyobbik része határozottan kijelentette, hogy nem csupán keresztény ifjúsági összejöveteleken (búcsújáró helyeken, ifjúsági napokon, egyházi ünnepeken, taizé találkozókon), hanem bárhol, bárkivel készek elbeszélgetni, kisebbik részük azonban elismerte, hogy elsősorban oda mennek, ahol Istenre nyitott embereket feltételeznek. Egyértelműen kiderült, hogy a kilencvenes évek elején szinte kizárólag olyan vallási találkozókön misszionáltak, ahol sok fiatal fordult meg, mára viszont a küldetés helye egyre inkább áttevődött az utcára.

Végül is a megítélés vagy elítélés jellemzi azokkal szembeni magatartásukat, akikkel nem tudnak és akarnak közösséget vállalni? Határozottan úgy gondolják, hogy nem csak lehetséges szánalommal és segítő szándékkal tekinteni a vétkezőre, hanem támogatást, vigaszt kell nyújtani számára, vagyis a megítélést élesen megkülönböztetik az elítéléstől. Ugyanakkor úgy vélik, hogy manapság a toleráns és pluralista szemlélet sajnálatosan túl nagy jelentőséget kapott.

A szabad akaratot Isten ajándékának tartják, amely az embert nemessé, de felelőssé is teszi. Vallják, hogy a szabad akarat sohasem azért szabad, mert nincs semmiféle figyelmeztetésnek kitéve. Az Újszövetség is sokszor figyelmeztet a hamis nyugalom, az engedtlenség, a hamis eszmék, tanítások veszélyeire. Azt gondolják, hogy a szabad akarat a jó megmutatásán kívül még a szeretetből fakadó figyelmeztetéssel is befolyásolható.

Azzal a nekik tulajdonított állásponttal, mely szerint a kereszténynek nincs joga bűnben hagyni másokat, mert vétjük az ő fejükre

száll²³, csak azzal a módosítással értenek egyet, hogy felelősséget éreznek bűnös embertársaikért, szeretetből segítik őket, és jó páran azt is hozzáfűzik, hogy ezt oly módon teszik, hogy szabadságukat tiszteletben tartják.

Az önmegváltás rájuk vonatkoztatott vádjával szemben azt hangoztatják, hogy a megváltás életünkben is kitapintható valóság kellene legyen. Ez egyáltalán nem jelenti azt, hogy Jézus halálát ne tartanák Isten akaratának, vagy a megváltás részének, de úgy látják, hogy Jézus küldetésében benne volt az a pozitív lehetőség is, hogy hallgassanak rá, felismerjék benne a Messiást, és így nem volt abszolút szükségszerű, eleve akart dolog a halála. Isten akarata elsősorban az volt, hogy a zsidók megtérjenek és hallgassanak rá.

Alaptalan tehát az a vád is, hangoztatják, hogy ők elvetik a kegyelem, az isteni irgalom, a megváltás tanát (LUGOSI–LUGOSI 1998:195), ugyanis éppen erre épül a hitük, enélkül nem lennének keresztények. Hasonlóképpen a róluk alkotott előítéletes kép elemének kell tekinteni azt is, hogy szerintük Jézus megtestesülésének lényege szerintük nem kereszthalála, hanem az általa nyújtott példa, a tökéletes engedelmesség, Isten akarata teljesítése. (LUGOSI–LUGOSI 1998:194) Ezzel szemben közülük többen azt a nézetet képviselik, hogy megtestesülésének lényege a megváltás, ehhez tartozik a kereszthalál is, mások meg azt, hogy Jézus engedelmességének csúcspontja szenvedése és halála.

„A közösségből kiválást igen súlyosan ítélik meg, szerintük ennél kisebb rossz az öngyilkosságot választani, mint a csoportból való kilépésre vetemedni” – olvashatjuk róluk az egyik kiadványban. (LUGOSI–LUGOSI 1998:201) Az erről is megkérdezettek határozottan állítják, hogy a gyülekezet elhagyását ugyan súlyos bűnnek tartják, az öngyilkosság a lehető legrosszabb megoldás, mert abból már nincs visszaút.

²³ Uo. 195. o.

Szalai András is úgy tudja, hogy azokat a családtagokat, akik a tagjelöltet le akarják beszélni a csatlakozásról, ez a vallási közösség a sátán eszközeinek nevezi. (SZALAI 1999:88) Elismerve azt, hogy Isten elleni munkálkodásnak tartják ezt a fajta viselkedést, a megfogalmazást azonban túl erősnek és teológiailag megalapozatlannak tartják (hiszen a sátánnak nincs ilyen korlátlan hatalma).

Miben és mi által egységesek a Keresztények? Arra a vádra, hogy a Biblia tanulmányozása során mindannyiuknak teljes véleményegységre kell jutni (SZALAI 1999:99), a leggyakoribb válasz²⁴ körükben az, hogy a csoport értelmezése egyéni értelmezésekből áll össze. Ugyan egységre törekednek, de nem kényszerrel, ezért az egységes álláspont kialakításában fontos szerepe van az egyéni véleményeknek és a vitának is. Mások azt emelik ki, hogy csak a lényeges kérdésekben²⁵ van szükség egységre, többen pedig hozzátesszik, hogy a lényeges kérdésekben a Szent Szellem segíti az egységes vélemény kialakulását.

Határozottan tiltakoznak az ellen, hogy azonosságtudatuk alapja a világgal és az egyházakkal való szembenállás lenne, ehelyett pozitívumokra (Istennek szánt élet, Istennek engedelmesség, igazságszeretet, szeretet, Jézus követése) hivatkoznak.

Hogyan látja ez a közösség a keresztény egyházakat és más válaszokat? Erre egyfelől így válaszolnak: „Egyeztetni kell nézeteinket a másik féllel. Volt olyan is, amikor a másik félnek volt igaza, tőle tanultunk. Vannak másoknak is mély gondolataik, amelyekkel egyetértünk.” „Sokat keresünk, tanulunk, nem biztos, hogy mi látjuk legjobban.” Másfelől azt is eléggé határozottan kijelentik, hogy „csak a reformáció előtti kereszténységgel értenek egyet”, „csak az I. századi és az ő példájukat követő keresztényekkel”, hogy „akad-

²⁴ A kérdőíves vizsgálat alapján.

²⁵ Ebben a vallási közösségben a lényeges kérdések közé sokkal többet sorolnak, mint a hagyományos egyházak üdvösségkérdéseit.

nak máshol megtért keresztények is, de nagyon kevesen vannak Magyarországon igazi keresztények”, „aki igazi keresztény, csatlakozik hozzánk”.

Nem tartják magukat sem eljövétel-várónak, sem karizmatikusnak, sem neoprotesztáns jellegű gyülekezetnek. A katolikus, az ortodox és a protestáns „nagyegyházak” elképzeléseit az alábbi pontokon tartják helyesnek: Isten lénye, Jézus Istensége, Krisztológia, Szentháromság, a lélek halhatatlansága, a Pokol létezése.

A katolikus egyházban a számukra elfogadható „helyes tanítás” (teremtés, szabad akarat, a házasság felbonthatatlansága, az abortusz ellenzése, az értelemre építés és a filozófiai érveket a hitkérdések kifejtésekor) kívül elsősorban a komoly, tudományos, teológiai műveket értékeli. Mindemellett úgy érzik, hogy ez a vallás eléggé elvilágiasodott, nagyon alacsonyra került a mérce, sok a Biblia-ellenes tanítás, sok a formalitás, a vitatható kultusz és a felesleges ceremónia, van, akiknek jelentős része képmutató, túlhangsúlyozott a papság szerepe, hatalma, tömeges a passzítás és a vallási közömbösség. A református egyház pozitívumai közül Biblia-ismeretüket, racionalizmusukat, a képmutatást, szobor- és ereklyekultusz, szentkultusz és tisztítóűz elvetését, valamint „a Biblia a hit egyedüli forrása”-elvet és a „csak a kegyelem, csak a hit, csak Krisztus”-elvet emelik ki elsősorban. A református tanításban is sok mindent Biblia-ellenesnek tartanak, különösképpen a predesztinációt, és ezt az egyházat is túl nagy engedményeket tevő, felhígult, passzív tömegegyszáznak látják. Miképpen az evangélikusokét is. Valamivel kedvezőbb a véleményük a baptista egyházzal, amelyet az előbbieknél biblikusabbnak és közösségibbnak érznek, de úgy látják, hogy ők is beengedték egyházukba a világot, az ő tanításukban is sok minden Biblia-ellenes (például túlhangsúlyozzák a vízkeresztiséget), és a baptisták számára is a közösség sokszor csak arra való, hogy kellemesen érezzék magukat. A Hit Gyülekezetével kapcsolatosan alig tudnak valami pozitívumot felsorolni.

Nagyon zavarja őket anyagiasság beállítódásuk (a „Mammon szolgálata” és a „gazdagok evangéliuma”), csodaéhségük, a gondolkodást kiszorító hipnotikus érzelmi befolyásolás és az extázis, a főpásztor zsarnoki egyeduradalma. (NÉMETH 1996:37) A nem keresztény egyházak közül a Krisna-hívőkről és a buddhistákról kérdeztem őket. Nagyon kevés pozitívum mellett Biblia-ellenes istenképük, Jézus megváltó istenségének tagadása, az önmegváltás és a reinkarnáció tana az, ami elsősorban távoltartja őket tőlük.

Németh Géza szerint tanításuk nagy része megegyezik a történelmi protestáns (református, evangélikus, baptista) egyházak bibliai elveivel. Szerinte ebben a közösségben a szektásság ismérvei a következők: 1) a biológiai családdal való szakítás, mert a hitetlen szülő a sátán eszköze, 2) egyedül önmagukat tartják igazi kereszténynek, 3) nincs szükségük sem papokra, sem vezetőkre. (NÉMETH 1996:37) Szalai András pedig úgy látja, hogy identitás-tudatuk alapja – miképpen a klasszikus szektákban is – a világgal és az egyházakkal való szembenállás. Őszerinte ez a vallási közönség úgy számítja végső tekintélynek a Bibliát, hogy a szó szerinti értelmezést a képletes értelmezéssel kombinálja aszerint, mikor melyek felel meg jobban identitásának. (SZALAI 1999:87–88)

Gáspár Csaba László²⁶ szerint a Keresztények hitelveit ismertető írások egy történelmi dimenzióval és tartós egzisztenciával még nem rendelkező (és ezért az időbeni fennmaradás problémáit nem ismerő) csoport pillanatnyi öntudatát tükrözik. Biblia-értelmezésük éppen ezért erőteljesen szinkronikus. „Nem válik külön az Írás és az értelmezés. Feltételezik, hogy a helyes értelmezés közvetlen normája az ihletett lelkiismeret, amely abszolút módon ki van véve az emberi létezés történelmi dimenziójából. A lelkiismeret egzisztenciális sorsáról, esendőségéről, változékonyságáról, befolyásolhatóságáról nem tudnak, mert ilyen irányú történelmi tapasztalattal

²⁶ Mintegy harminc oldalnyi, általam kiválogatott írás alapján.

nem rendelkeznek. Majd ha idővel megjelennek a csoporton belül a viták, az egyes bibliai helyek magyarázatában fellépő különbségek, akkor fognak szembesülni azzal, hogy az egyéni lelkiismeret nem az egyetlen fóruma a helyes vallásosságnak. Emellett – elvétele egy lényeges keresztény igazságot – nem számolnak eléggé az ember bűnösségével, amely egyebek között a lelkiismeret bizonytalanságában mutatkozik meg, és ezért sem tekinthető az egyéni lelkiismeret az egyetlen fórumnak a vallási életben. Marad számukra a közvetlen sugalmazás, az a tipikus protestáns felfogás, mely szerint Isten igéje közvetlenül megvilágosítja az olvasó embert, és feltárja számára mondanivalóját. Ennek megfelelően, mivel nincs értelmezési kánon, bármihez bármikor társítani lehet egy-egy citátumot a Bibliából. Az igék kontextus nélküli alkalmazása tekinthető akár frissességnek is, ami fontos és termékeny, de csak akkor, ha maguk is csak az első lépésnek tartják és számolnak az időbeni alakulás következtében fellépő szükségszerűségekkel. Ezt csak az idő döntheti el. A must még pezseg. A hit és a napi élet tartós konfliktusa megtapasztalásának hiánya mutatkozik a kereszténység és a világ merev szétválasztásában a hozzátartozó naiv egzegézzel.”²⁷

Más új vallási mozgalmakhoz képest hitük teológiai, filozófiai, tudományos háttere meglepően széles, a hagyományos keresztény egyházak művelt híveiéhez hasonló. A Biblia mellett olvassák, használják, idézik például Aquinói Tamás, Bolberitz Pál, Előd István (Dogmatika), E. Fromm, A. Hamman, Nyíri Tamás, ókeresztény egyházatyák, Platón, Rózsa Huba, J. A. T. Robinson, Turay Alfréd és mások írásait. A neoprotestáns jellegű keresztény szektákhoz képest sajátos jegye e vallási közösség szellemi horizontjának a jellegzetes katolikus orientáció. A rendszeres beszélgetések témái is az igényes, reflektív, komoly teológiai tájékozottságot fel-

²⁷ Gáspár Csaba László kéziratoss kommentárjából idéztem.

tételező vallásosságról tanúskodnak: test-lélek-szellem: kölcsönhatások és különbségek; keresztény erények; kollektív gondolkodás az Ószövetségben; az istenfélelem fogalmának tisztázása; a zsidók helyzete a fogság után a perzsa és makedón korban; a zsidók elképzelése a feltámadásról, a halottak birodalmáról és az alvilágról; zsidó és görög gondolkodásmód; Qumrán; az Újszövetség politikai és szociális háttere; fundamentalizmus; nyelveken szólás; a szenvedés értelme: Jób dilemmája; az evangéliumok datálása.

Mivel erre nem találnak utalást az Újszövetségben²⁸, egész életüket tartva istentiszteletnek, külön istentiszteleteket nem rendeznek. Bizonyos szertartásaik mégis akadnak (bár a tagság egy része nem tekinti ezeket igazi szertartásoknak). Így például a segítségükkel megtérteket megkeresztelik. Bárki keresztelhet közülük. A keresztelés rítusa nem kötött, általában vízzel hintik meg a keresztelendőt, de annak mindenképpen el kell hangoznia, hogy „az Atya, a Fiú, és a Szentlélek nevében”. Az úrvacsora kötelező minimuma körükben a kenyér és szőlőlé. Ilyenkor közösen olvassák föl az Evangéliumból az utolsó vacsora részt, és egymásnak osztják a kenyeret és bort. (Ezzel is ki akarják fejezni, hogy „nincs köztünk főnök”). Tulajdonképpen a lutheri úrvacsora elképzelést vallják. Az egyéni ima mellett²⁹ minden együttlét alkalmával van közös ima és ének. Általában saját szavaikkal imádkoznak, de ezekbe a spontán imákba bele lehet iktatni szöveges imákat, bibliai részleteket is.

Énektáruk saját szerzeményeiken kívül különböző felekezetek énekeit tartalmazza. A majdnem minden hétvégén sorra kerülő nemzetközi találkozókön elsősorban német és angol nyelvűeket énekelnek, s gitárral, hegedűvel, szájharmonikával, furulyával és oboával kísérlük.

²⁸ „A bibliai generációk nem éltek szertartásos életet”, „nincs újszövetségi szertartás” – érvelnek többen is ily módon, mások meg a Rom 12,1-2-re hivatkoznak.

²⁹ Nem igaz tehát az a vád, hogy egyénileg nem imádkoznak.

A bűnmegvallás is szertartásaik³⁰ közé tartozik, melynek lényege a kiengesztelődés és a megbocsátás. Nem napi esemény, nem kötelező (van, aki még sosem tette). Megtörténhet személyes beszélgetés keretében vagy a csoport nyilvánossága előtt. Ez attól is függ, milyen súlyosak a bűnök, és attól is, hogy kiket érintettek.³¹ Ennek formája nem kötött. Fontosnak tartják, hogy egymás előtt nyitott legyen életük, hogy vállalják életüket, hogy biztosak legyenek a megbocsátásban.

Ünnepeik nincsenek, de nem azért – mint ezt is rájuk ragasztották –, mert a végső időkben ilyesminek nem lenne értelme, hanem mert az első keresztényeknek sem voltak ünnepeik, és mert – akik szeretik egymást, azok számára – minden nap ünnep.

Ők maguk közösségük vallásosságát³² leggyakrabban a következőkkel jellemzik: a Biblia szavainak és Jézus tanításának megvalósítására törekednek; állandó Isten-kapcsolat; életük teljes odaadása Istennek; őszinte és szeretetteljes hívőközösség. A többi valláshoz képest vallási közösségük többletét az előbb felsoroltakon kívül még a Biblián alapuló („tisztá”) tanításban és az igazságszereteten látják.

Országos Széchényi Könyvtár

³⁰ Ezt a szót szociológiai-etnográfiai értelemben használom, ők nem tartják szertartásnak.

³¹ Akadnak, akik még sosem álltak a közösség színe elé, de a személyes beszélgetés lehetőségével már mindenki élt.

³² Mint más (elsősorban neoprotestáns) közösségekben is, itt is többen hangsúlyozzák, hogy a „vallás” és „vallásosság” formális dolog, és hogy ők nem vallásosak, hanem hívők, keresztények.

CSATLAKOZÁS, MEGTÉRÉS, MEGVÁLTOZÁS

Az általam megkérdezett harminchat főnek csak egy kisebb része (öt fő) volt komolyabban vallásos³³, ugyancsak egy kisebb hányada vallástalan volt (hét fő), kétharmad részük formálisan, felszínesen, az egyházhoz csak laza szálakkal kapcsolódva, vallásukat nem gyakorolva volt vallásos. (Tizennégyen katolikusok, öten reformátusok, öten a Hit Gyülekezetének tagjai.) A formálisan és felszínesen vallásosok így jellemezték vallásosságukat: „gyakran éreztem magam üresnek”, „csak intellektuális istenkapcsolat volt”, „csak érzelmi kárpótlást jelentett”, „képmutatónak éreztem önmagam és a híveket”, „mélyebb szellemi kapcsolatokat kerestem”, „nem voltam meggyőződve arról, hogy megtaláltam, amit kerestem”, „tévelyegtem”, „a semminél is rosszabb mintha-keresztény voltam”, „zavart, hogy több egyház van”, „Isten létében bizonytalan voltam”. A komolyabban vallásosok is valamiféle hiányt éreztek, s többségüknek nem volt erős kötődésük vallási közösségükhöz. Azok, akik csatlakozásuk előtt nem voltak vallásosak, így jellemezték világnézetüket: „hedonista voltam”, „az 'élj jól, de ne árts másoknak' elvet vallottam”, „aggasztott a környezetszennyezés, a közöny”, „értékeket kerestem”, „nem voltam vallásos, de Istenben hittem”, „gazdag és sikeres akar-

³³ A nagyobb áttekintéssel rendelkező tagok 5-6%-ra becsülték a csatlakozás előtt mélyen vallásosok arányát.

tam lenni”, „aktívan kerestem”. Közülük csak hárman voltak kifejezetten ateisták.

Legtöbbjük a csatlakozás előtt aktív kereső volt, sokuk kifejezetten istenkereső. Hatan két vagy több vallási közösségben is megfordultak (legtöbbször pünkösdi típusú gyülekezetben, elsősorban a Hit Gyülekezetében, de úgynevezett történelmi egyházakban is). Tízen már a csatlakozás előtt megtértek, csak a megfelelő vallási közösséget nem találták meg.

A harminchat megkérdezett közül tízen már tíz éve (hárman 1989-ben, heten 1990-ben), tízen hét-kilenc éve, nyolcvan négy-hat éve, heten kettő-négy éve csatlakoztak ehhez a közösséghez. Tízen rokonok, barátok, ismerősök közvetítésével jutottak el hozzájuk, a többiek személyesen találkoztak – ahogy ők mondják – a „testvérekkel”, többségük valamilyen vallási összejevetelen (a legtöbbször a Hit Gyülekezetében és más pünkösdi gyülekezet rendezvényein, mások adventista, baptista, jehovista, rózsakeresztes rendezvényen, ketten taizéi találkozáson). A kérdezettek többsége az első találkozás után nagyon rövid időn belül csatlakozott, ám minden harmadikuk-negyedikük csak az alapos ismerkedés után.

A „Mit talált elsőre legvonzóbbnak ebben a közösségben?” kérdésre a legtöbbször azzal válaszoltak, hogy a Keresztények a Biblia szerint élnek, szeretettel törődnek egymással, őszinték és egész életüket odaszánják³⁴ Istennek. Bár előzőleg szinte mindegyikük egészen más környezetben élt, a harminchat kérdezett majdnem fele semmit sem talált életükben, szokásaikban, tanításukban furcsának vagy nehezen érthetőnek. A többiek a teljes odaadást, az anyagi javak megosztását, az intenzív együttlétet, a sok beszélgetést, a kiegyensúlyozottságot, a komolyságot, a mély hitet, a sok

³⁴ Egyik sajátos, gyakran használt kifejezésük.

sétát, a napirendet és a birkózást.³⁵ A kérdezettek kétharmada semmi olyasmire nem emlékezik, aminek az elfogadása (a közösségen belül, hiszen családjuk és ismerőseik reakciója sokuknak jelentett komolyabb megrázkódtatást) nagyobb nehézséget okozott volna, a többiek a házasságról lemondást, az időbeosztást, a teológiai kérdéseket, az elismerés nélküli cselekedetet, az önvizsgálatot, a szeretet gyakorlását és a teljes odaadást említették.

Mennyiben és miben változtak? Döntő többségük – még azok is, akik már a közösséghez csatlakozás előtt megtértek – úgy látja, hogy a közösséghez tartozás döntő mértékben megváltoztatta életüket, sokuknak nem csak értékrendjét, hanem életmódját is (hiszen hazulról elköltöztek, és egy fedél alatt élnek hittestvéreikkel). Ezen kívül megemlítik azt is, hogy aktívabban, felelősségteljesebben élnek, mint azelőtt, hogy közelebb kerültek az emberekhez, hogy örömtelibb lett életük, hogy önállóbbak lettek, hogy felfedezték a természet szépségét. Többségük úgy érzi, személyisége is megváltozott: felelősségteljesebbek, céltudatosabbak, határozottabbak, kiegyensúlyozottabbak, nyíltabbak lettek, inkább vállalják önmagukat, mint azelőtt.

Országos Széchényi Könyvtár

³⁵ A lazítás, a vidám kikapcsolódás sajátos formája, mely a rajtuk való botránkozás egyik oka, mert – miközben elképzelhetetlennek tartják a házasságon kívüli szexuális kapcsolatot, a házasságról pedig (ha nem is tiltják) a teljes odaadás jegyében általában lemondanak – fiúk és lányok is birkóznak egymással.

LÉPTÉK, HATÓKÖR, IDENTITÁS

Ez a vallási közösség egy olyan nemzetközi mozgalom formájában működik, mely tíz-húsz fős (részben együtt lakó, de egymással mindenképpen szoros, napi kapcsolatot tartó) testvéries kapcsolatokra épülő kisközösségek laza halmaza, intézmények, hierarchikus tagozódás, lelki és adminisztratív vezetők nélkül. A tagság nagy része valamilyen szinten beszél angolul, de többen más nyelveken is tanulnak, elsősorban missziós céllal és kapcsolattartás végett.

A régebbi és a nagyobb áttekintéssel rendelkező tagok szerint a nemzetközi mozgalomnak legfeljebb kétszáz tagja lehet, a legnagyobb létszámú (kb. ötven-hatvan fős) nemzeti csoport a magyaroké. 1992-ben egy riportban ötven-száz magyarországi testvérrel nyilatkoznak, 2000-ben hatvan-hetven főt említenek. Úgy gondolják, hogy nem mentek el többen, mint amennyien beléptek, s mintegy negyven főre teszik azok számát, akik már elhagyták őket, de legalább egy évig voltak körükben. Mindennek alapján ezt a mozgalmat sem dinamikus növekedéssel, sem leépüléssel, sem széles hatókörrel, sem erőteljes befolyásoló erővel nem lehet jellemezni. Ami mindenképpen elgondolkodtató: ettől a hatvan embertől legalább ezerszer ennyien rettegtek hazánkban.

Jelenleg Budapesten (egy kerületben) Debrecenben, az Oroszlány melletti Kisbük-pusztán, Szekszárdon, Szegeden, Pécsen és Győrött vannak lakóközösségeik.

A régebbi és a nagyobb áttekintéssel rendelkező tagok szerint a tagság legnagyobb része (55%-a) huszonéves, a harminchárom-negyven évesek arányát 35, a negyven évesnél idősebbekét 4–5%-ra becsülik. Ma nincsenek kiskorú tagjai a gyülekezetnek. A közösség régi tagjai elismerik, hogy a kilencvenes évek elején néhányszor előfordult, hogy kiskorúak csatlakoztak hozzájuk, akiket a szülők heves ellenkezését tapasztalva – fájó szívvel – elengedtek.³⁶

A nők aránya valamivel nagyobb (55%), mint a férfiaké; a két arány közötti eltérés kisebb, mint a történeti egyházakban. A tagok 20%-a diplomás (fele pedagógus³⁷), 5–8%-a felsőfokon tanul, 10% fizikai munkát végez. A tagság 90%-a eredetileg vidéki.

A közösségük megnevezésére általam felkínált lehetőségek közül legtöbben a *gyülekezet*, *keresztények* és a *testvérek* elnevezéseket választották, de a *közösséget* és az *egyházat* is megjelölte minden másodikuk-harmadikuk. (A Holic-csoportot, az őskeresztényeket és az új keresztényeket senki sem.) A „Mit jelent önnek ez a közösség?” kérdésre megadott válaszlehetőségek közül a legtöbben, négyötödük magát a *közösséget* választotta, minden másodikuk a *hitet* és az *életmódot*, legalább egyharmaduk a *bizonyosságot* és a *biztonságot*, csak néhányan a *tudást*, a *hivatást*, az *érzéseket* és a *megvilágosodottságot*.

A „Ki(k) testesíti(k) meg ön számára leginkább ezt a közösséget?” kérdésre a többség (36-ból 23) azt válaszolja, hogy mindegyik testvére egyformán, és csak négyen mondják, hogy az odaadásban és engedelmességben példát mutató testvérek.

A „Milyen módon vesz részt a közösség életében? Mi a pozíciója, szerepe, feladata a közösségben?” kérdésekre általában kétféle választ adnak: egyik részük azt feleli, hogy mindig az adott hely-

³⁶ Néhány szülő, testvér, ismerős és barát úgy emlékezik, hogy ezeket a kiskorúakat erőnek erejével, lelki zsarolással próbálták maguk között tartani vagy visszacsalogatni.

³⁷ Nyelv- és rajzszakos tanárok, tanítók.

zet mutatja meg a feladatot, másik részük pedig azt, hogy Istentől kapott erejük és képességük szerint. A leggyakrabban említett feladattípusok (az általuk javasolt sorrendben): társaik bátorítása és buzdítása, tanítás és vigasztalás, szakmai feladatok (autószerelés, építkezés vezetése, főzés).

Ebben a (szerintük) őskeresztény gyülekezetekhez hasonló közösségben nincsenek vezetők. Vannak – bibliai értelemben vett – „vének”, akik az átlagosnál több felelősséget hordoznak. Vannak tagok és vendégek. A tagokat a tanításbeli egység és szeretet köti össze. Úgy vélik, akkor sem lenne szükségük hierarchikusabb felépítésre és erőteljesebb intézményesülésre, ha már akár több ezren is lennének. A jeruzsálemi keresztényekre hivatkoznak, akik több ezren voltak, mégis nagy családként éltek.

Ha vezetők nincsenek is, vannak körükben tekintélyes emberek – hangoztatják. Például G. Holic sokuk szerint nem alapítójuk³⁸, hanem egyike azoknak, akik „hitben állhatatosak”, „odaadó életűek”, „tapasztaltak”, akiknek „nagy bibliai tudásuk van”. Néhányan valóban radikálisan úgy gondolják, hogy tisztségviselőkre, vezetőre, szervezőre, prédikátorra nincs szükségük, mert „az első gyülekezetekben sem voltak ilyenek”, mert „az aktuális helyzetben kiderül, ki mire alkalmas”, mert „mindannyian felelősen hozzájárulunk a közösség életéhez”, mások azonban árnyaltabban gondolkodnak erről, mondván, hogy „lehetnek különböző adományaink”, hogy „Istentől kapott erők, képesség, rálátás szerint tevékenykedünk”, hogy „címekre, pozíciókra nincs szükség, de vezetők és vének vannak”, hogy „egyeseket az életük, tapasztalataik alkalmassá teszik a nagyobb felelősségre”, „a komoly döntéseket idősebb és tapasztaltabb testvérek hozzák, de a többi sem passzív végrehajtó”. Abban viszont a többség egyetért, hogy a Szentlélek

³⁸ „Nem az a fontos, hogy volt és van egy Gottfried Holic nevű ember, hanem a mai gyakorlatból indulunk ki” – jelenti ki egyikük.

irányítása nem zárja ki a tudatos tervezést, ugyanakkor sokan azt is hozzátesszik, hogy nincsenek beprogramozva, komoly teret hagynak a rögtönzésre.

Szemünk előtt alakuló, változó, kiforró mozgalom, közösség a Keresztényeké. Szokásaik (a páros beszélgetős séták, a hétvégi találkozók, a szertartások, a birkózás) és alakuló saját nyelvük (Mamut, Béka, Bárány névre hallgató lakókocsik, a „mappának” nevezett énekesfüzetek, az „odaszánás”, a „szellemi szeretet” és a „Szent Szellem” kifejezések) mind-mind egy sajátos arculatú vallási gyülekezet lenyomatai.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

ÉLETMÓD ÉS ÉRTÉKREND

Többségüknek azzal, hogy elhagyta a szülői házat és egy fedél alá költözött testvéreivel, jelentős mértékben megváltozott életmódja és kapcsolatrendszere.

Az általam megkérdezettek kétötödének a közösséghez csatlakozás után sem változott meg munkahelye. Akik a csatlakozás idején még tanultak, azóta többnyire befejezték tanulmányaikat. Akik a közösségen belül dolgoznak, kétféle munkakörben teszik ezt: az autójavítás és társaik szolgálata (főzés, beszerzés, takarítás). Néhány jellegzetes foglalkozásváltás: reklámgrafikusból keramikus és rajztanár, adminisztrátorból takarítónő és beteggondozó, csecsemőgondozóból háztartásvezető, szellemi szabadfoglalkozásából autószerelő, varrónőből házvezető, vállalati tervezőből közösségi tervező, vállalat helyett a közösségben autószerelő.

Különböző okokból (erről később lesz szó) lazult a szülőkkal, testvérekkel, rokonokkal, barátokkal és ismerősökkel való kapcsolatuk, s legtöbbjüknél a hittestvérek (elsősorban a szűkebb közösség) kerültek a régi barátok helyébe. A legtöbben úgy érzik, hogy új kapcsolataik mélyebbek, mint a régebbiek.

Döntő többségük érdeklődése megváltozott. Szinte mindegyikük érdeklődésének középpontjába a Biblia került, de sokukat megtérésük után jóval inkább érdekli a filozófia, a nyelvek, az ember, a természet, a természettudomány, a történelem, a vallás és a vallástudomány. Kevésbé érdekli őket, mint azelőtt: az anyagi és a világi

dolgok, a diszkó, a divat, a szórakoztató olvasmányok, a filmek, a tévé, a politika, a versenysport, a szórakozás, a tánc és a tévé.

Az Isten iránti elkötelezettség és az egymással szembeni őszinteség az alapja a köztük lévő bizalomnak és mély kapcsolatnak, így készek egymásnak mindenben, akár lelkiekben, akár anyagiakban segíteni. Egymás buzdítása és szellemi gyarapodása miatt igyekeznek lehetőleg minden nap találkozni és minél több időt együtt eltölteni.

Miként az első keresztények, ők is közösségben foglalkoznak Isten igéjével. A már említett szertartásaikon kívül a személyes beszélgetés által próbálják közösségüket bensőségebbé tenni. Mindig az adott helyzetben döntenek el, mivel és hogyan lehetne legjobban eltölteni az időt. A beszélgetéseken mindenki szabadon kérdezhet és szabadon elmondhatja véleményét.

Hálásak a természetért, szeretnék minél jobban megismerni és megérteni, ezért sokat kirándulnak. Amennyire az időjárás engedi, szabadban (szép természeti környezetben) tartják hétvégi (legtöbbször nemzetközi) összejöveteleiket is. Az azonban, hogy annyira tisztelnék és óvnák a természetet, hogy ezért még a síelést is tiltanák, mert árthat a növényzetnek (LUGOSI–LUGOSI 1998:197), nem igaz, hiszen szívesen szánkóznak és síelnek. Sokan és sokat foglalkoznak a természet tudományos szintű megismerésével is a meteorológiától a gyógynövényekig terjedő skálán.

Ami a vagyonközösséget illeti, azt vallják, hogy a szoros szellemi kapcsolatból és az egymás felé való bizalomból természetesen következik az anyagi javak megosztása, amely elsősorban önkéntes segítségnyújtást jelent. Úgy gondolják, hogy ha megvan a megfelelő lelkület és az önzetlen segítőkészség, nem ronthatja el a keresztény embert a magántulajdon.

Általában minden róluk szóló írás a túlhajtott aszkézissel vádolja őket: hiányosan táplálkoznak, keveset alszanak, tilos az alkohol, a cigaretta, a kávé és még az édesség is.

Igaz, hogy nem csinálnak kultuszt az evésből, igaz, hogy asztalukról hiányoznak a szakácsművészeti remek, de egészségesen, változatosan, szakszerűen (diabetikus szakember is van köztük) táplálkoznak. Az alkohol, a cigaretta, a kávé és az édesség fogyasztása nem tiltott, de egészségre ártalmasnak tartják mindegyiket. Legkevésbé az édességet, amit módjával fogyasztanak, s többük egy-egy pohár bort is elfogadhatónak tart. Néhányuk szerint egy keresztény ember nem rombolhatja ilyesmivel Istentől kapott testét, vagyis Isten templomát. Egyesek a Bibliára hivatkoznak az alkohol, a cigaretta és a kávé³⁹ ellenében, mások csak a cigarettázást tartják keresztényhez nem méltónak.

Alaptalan vád, hogy a „párkapcsolatot a missziós feladatok és az Úr visszajövele miatt kerülnek, a házasodni akarókat kizárják” (SZALAI 1999:88), és az is, hogy a „gyereknemzés a végső időkből helytelen” (LUGOSI-LUGOSI 1998:197). A házasságon belül a szexualitást jónak, Isten ajándékának tartják. A cölebsz állapotot nem tartják a házasságnál tökéletesebbnek, csupán az ő számukra megfelelőbbnek. Meggondolva Szent Pálnak az ezzel kapcsolatos véleményét, ki-ki maga kell eldöntse, milyen életállapotot választ magának. Közösségükben tehát nem tiltják a házasságot, a házasságokat nem zárják ki közösségükből, de a döntő többségük – legalábbis egyelőre – úgy érzi, hogy a házasság, mert nagy felelősség, sok időt venne el a sok utazással járó missziós tevékenységtől. Az egésztest gyakorlati kérdésként kezelik. Most így látják, de a jövőbeli változásokra nyitottak. Akik házasodni akartak és elhagyták a közösséget, azokat – így mondják – engedetlenség vagy más bűn miatt kellett eltanácsolni.⁴⁰

³⁹ A kávé doppingszernek tartják, csak orvosággként fogadják el fogyasztását.

⁴⁰ Az egyik, a bulvár-tömegkommunikációban is szellőztetett eset férfi szereplője szexuális vonalon visszaélt a közösség lánytagjainak bizalmával. Ezért őt nem tartották eléggé érettnek a házasság kapcsolatára a közösség egy lánytagjával. Ezért távoztak önként a közösségből.

Arra a vádra, hogy ugyan a szexualitást elítélik, de a gyülekezet különböző nemű tagjai rendszeresen birkóznak egymással, először azzal válaszoltak, hogy a szexualitást természetesen nem ítélik el, de a körükben szokásos birkózásnak az égvilágon semmi köze nincsen a szexualitáshoz, az erotikához vagy az erköcstelenséghez. Ez egyesek szerint a testvéri szeretet kifejezési módja, mások szerint a homo ludens megnyilvánulása (játék, sport, mozgás, pihe-nés) a gyermeki tisztaság jegyében, és eddig csak kevesen éltek vissza ezzel a kapcsolat-mélyítési lehetőséggel.

Az általuk legfontosabbnak tartott értékek között sorrendben a szeretetet, az őszinteséget, az alázatot, a felelősséget, az igazságosságot, a józanságot, a kitartást, a reményt említik legtöbben. Értékrendjüket a 18-18 eszköz- és célértéket felsoroló Rokeach-féle értékteszt segítségével is vizsgáltam. Az eszközértékek közül a *szavahihetőt*, a *fegyelmezettet*, a *felelősségteljest*, az *előítéletektől mentest*, a *segítő-készt*, a *megbocsátót* és az *engedelmet* választották legtöbben, a leghevesebben elutasítottak között pedig a *jó kedélyű, tiszta (rendes, ápolt)*, *törekvő (szorgalmas, ambiciózus)* és az *udvarias szerepelt*. A célértékek a legtöbbek által választott – természetesen – az *üdvözülés* volt, ezt követték a *szabadság*, a *bölcsesség*, a *barátság*, a *boldogság* és a *béke*. Leghevesebben utasították el (sorrendben) az *anyagi jólétet*, a *kellemes életet*, a *szerelmet*, az *érdekes, változatos életet*, a *társadalmi megbecsülést* és az *önérzetet*.

Már a *segítő*kész nagyarányú választása is jelzi, hogy azok a vádak, melyek szerint „karitatív tevékenységük sincsen” (SZALAI 1999:87) és a „karitatív cselekedeteknek nincsen értelmük, mert Isten akarata ellen munkálnak”(LUGOSI–LUGOSI 1998:195) nem eléggé megalapozottak. Igaz, hogy ebben a vallási közösségben elhangzanak olyan kijelentések, hogy „csak az értelmes és igazságos segélyezést tartjuk jónak”, hogy „az adományok egy része rossz helyre kerül”, de maguk is segítenek a rászorulókon (együttműködnek a Vöröskereszttel, segítették az árvaházakat, a magyar-

országi menekülttáborok lakóit, a romákat, a szegényeket, adóik 1%-át pedig egészségügyi és szociális szervezeteknek adják). Azt azonban hozzátesszük, hogy nekik nem ez az elsődleges feladatuk, hogy „a mélyebb segítség a szellemi”, hogy „ez kevés az üdvösséghez”, hogy „a karitatív tevékenységgel nem lehet pótolni az Isten akaratának való engedelmisséget”.

Nem jellemző rájuk az a fajta radikális világ-elutasítás, melyet gyakran fejükre olvasnak, például az sem igaz, hogy nem tartják keresztény embernek valónak a cukrász vagy fodrász mesterséget, valamint a vezető beosztást. Bár a közösség egy része úgy véli, hogy a fodrász vagy a cukrász szolgálhatja a „világ hiúságát” is, a vezető beosztás pedig sok időt vonhat el a missziótól tevékenységtől, önmagukban ezeket a tevékenységeket nem tartják ártalmasnak, miként annak tartják a pálinkafőzést, a pornólapterjesztést és a kocsamárosságot. Hasonlóképpen nem egyöntetű körökben a szórakozás megítélése. Többen a „szórakozás” kifejezés ellen is tiltakoznak, mondván, ők nem szórakoznak, hanem „örülnek”, „értelmesen töltik az időt”, „kevesebb koncentrációt kívánó tevékenységeket is végeznek”, „testileg-lelkileg felüldülnek”, akadnak, akinek az eredményes munkájuk a szórakozás, de a többség elfogadja ezt a kategóriát. Ebben a közösségben a szórakozás elsősorban a természetjárás, a kirándulás, ehhez képest másodlagos a beszélgetés és az olvasás. Akad köztük, akinek az éneklés, a fára mászás, a fejtörő feladatok megoldása, a kézimunkázás, a játék, a körökben szokásos birkózás vagy a zene jelenti a szórakozást.

A politikához és a közélethez való viszonyukat tekintve korántsem egységes a Keresztények közösségének véleménye. Néhányuk teljesen közömbös ebben a kérdésben. A többiek egyik részét alig-alig érdekli az életnek ez a dimenziója, másik részük viszont – amennyire idejük engedi – megpróbál tájékozódni, ami elsősorban a napi hírek hallgatásából és olvasásából áll.

„A magyar politikai élet mely irányzataival rokonszenvez és melyekkel nem?” kérdésre a többség egyszerűen nem tud válaszolni, mert alig-alig tájékozott. Akik válaszolnak, azok sem pártoknak, hanem a „társadalmat építőknek”, „a megfelelő erkölcsi és anyagi feltételeket teremtőknek”, „a szabadságot, emberi jogokat és erkölcsiséget pártolóknak”, „a szociális értékekért küzdőknek” szavaznak bizalmat. Markánsabban fogalmazódik meg az elhatárolódás: élesen elhatárolódnak a nacionalistáktól, a köpönyegforgatóktól és bármiféle szélsőséges irányzattól.

A tudomány a hit, a bibliaismeret, a vallás, a teológia szolgálojának tekintik. Elsősorban azért tartják értékesnek és hasznosnak – és ebben eléggé komoly mértékű az egyetértés – , mert segíti őket Isten világának (a teremtőnek és a teremtésnek) megismerésében és megértésében.

Bár egyikük szerint közösségükben *A kis herceg* alapmű⁴¹, a művészetekkel kevésbé szoros a kapcsolatuk, mint a tudományokkal. A művészettel kapcsolatban többük véleményéből komolyabb fenntartások vagy bizonytalanságok olvashatók ki. Néhányukat a művészet közömbösen hagyja, mások a művészetet – szemben a hasznos tudománnyal – öncélúságnak érzik. Fenntartásaikat így fogalmazzák meg: „csak közvetve tud a kérdésekre válaszolni”, „a kereszténységénél nem tud többet adni”, „kevésbé fontos, mint a tudomány”, „csak az erkölcsös tartalmú értékes”, „nem ad megoldást”, „csak ha Isten szolgálatába állíthatók”, „nem minden irányzat rokonszenves”, „nem mindig a valóságot ábrázolja”.

Az iskolai kötelező olvasmányokon, a szakmája műveléséhez szorosan hozzátartozó olvasmányokon és a Biblián kívül 2000 első felében a kérdezettek fele valamilyen napilapot is olvasott (a legtöbben a megyei napilapot és a *Népszabadságot*). A hetilapok közül

⁴¹ Mások szerint azért sem lehet alapmű, mert „szellemi háttere nem keresztény”.

legtöbben (a kérdezettek negyede) a *Heti Világgazdaság*ot olvasta. A folyóiratok közül keveset vettek kézbe, elsősorban a természettudományos ismeretterjesztő lapokat. A kérdezettek háromnegyed része olvasott valamilyen könyvet. Szépirodalmat mindössze ketten, többnyire Bibliával kapcsolatos, teológiai, vallástudományi, vallástörténeti, hitbuzgalmi, történelmi és természettudományos ismeretterjesztő műveket.

Moziban vagy színházban mindössze négyen voltak, ők is vallási tárgyú filmeket néztek meg, videón sem néztek filmeket. Öthatod részük tévét sem néz, a többiek is csak ritkán, elsősorban a híradót vagy ismeretterjesztő filmet.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

A HOZZÁTARTOZÓK ÉS AZ ELTÁVOZÓK SZEMÉVEL NÉZVE

Elfogult és tárgyilagosságra törekvő, harciasan hitvédő és a jelenséget megérteni akaró újságírók, vallástudósok, teológusok véleményét már ismerjük, következzenek azok, akik személyes kapcsolatban álltak, állnak velük.

A „Hogyan reagált elsőre legszűkebb környezete arra, hogy ehhez a közösséghez csatlakozott?” kérdésre a harminchat kérdezett közül csak négyen válaszolták azt, hogy pozitívan. A többiek esetében a furcsálkodástól és értetlenkedéstől a heves ellenségeskedésig mindenféle reakció előfordult. Volt, akit – habár már nagykorú volt – szülei erőszakkal eltávolították a közösségből, bezárták, megverték, majd pszichiátriai kezelésre kényszerítették. Évek elteltével – néhány esettől eltekintve – javult a helyzet, az esetek egyik felében kisebb mértékben (amikor ugyan nem értették és nem fogadták el gyermekük döntését, de beletörődtek), a másik felében jelentősen (amikor elfogadták őt új hitével és identitásával, mert látták, hogy jó irányban fejlődik). Az is előfordult, hogy valamelyikük szülei is megtértek és csatlakoztak a közösséghez.

A „szektába” került gyerekeikért aggódó és a Németh Géza által alapított Segítő Barát munkaközösséget⁴² leveleikkel és személyesen felkereső szülők máig fanatikus szektának tartják ezt a vallási

⁴² Hálás vagyok a szervezet egyik vezető „aktivistájának”, Reményiné Gyöngyinek, hogy munkámat sok hasznos információval segítette.

közösséget, amely szerintük rafinált módszerekkel manipulálja a befolyása alá kerülteket, nem engedi őket tanulmányaikat, szakmájukat folytatni, abba hagyatja velük a megkezdett szakszerű gyógykezelésüket, kiöli belőlük nemi identitásukat, beszűkíti és kiszárítja érzelmi életüket, elvágja a családi köteléket. Visszatérő mozzanat ezekben a megnyilatkozásokban, hogy „sajnos a szekta annyira kínosan ügyel a törvényességre, hogy nem tudnak ellenük mit tenni”. A szülők egy része számára egyszerűen elképzelhetetlen, hogy egy ilyen „kommunában” lehetséges lenne egészségesen, kiegyensúlyozottan, boldogan, egyáltalán férfiként vagy nőként normálisan élni.⁴³ Meg lehet érteni persze ezeknek a fájalmát, még elfogultságát is. A gyerekeiket a „kommunában” meglátogató szülők egy része a vendéglátók kedvességét csupán furfangos álcázásnak, porhintésnek érzi, a lányokat elcsúnyultnak, a fiúkat elfásult robotoknak látja.

Az ettől eltérő – akár beletörődő, akár megértő, akár részben egyetértő – szülői magatartás is legalább annyira jellemző, mint az előbbieket. Egyikük azzal hárította el a kért interjút – azt gondolván, hogy egy szektaellenes törekvést képviselek – , hogy „többüket megismertem, semmi rosszat nem tudok róluk mondani”. Egy anya pedig – akinek különben nagyon fáj, hogy fia jóval ritkábban találkozik vele, mint ő szeretné, és aki szomorúan jegyzi meg, hogy fia, aki valamikor játékosságával és tréfálkozásával maga volt az élet, most „olyan komoly, mint egy angol lord” – határozottan kije-

⁴³ „Fiúk-lányok kettesben sétálnak, hogy úgymond jobban megismerjék egymást a gyönyörű vétesi erdei úton. Létezik, hogy ne legyenek vágyaik, amit a legszigorúbban el lehet nyomni Nekik, mert az bűn. Aztán betereleik őket egy terembe ›birkózni‹, hogy elfelejtsék a ›kisértést‹” – írja az egyik szülő, majd így folytatja: „Az egyik szektás kislányt (akit nem engedtek összeházasodni egy fiúval, akit el is küldtek a közösségből) a fiú kiszabadította, s most már férjeként nap mint nap győzködi, hogy felébressze benne a nőt, az anyát.”

lenti, hogy egyáltalán nem ítéli el, hanem útkeresőnek tartja őket. Nem tartja szerencsésnek a Segítő Barát munkaközösség öszerinte előítéletes hozzáállását, s azzal fejezi be az interjút, hogy „azért vagyok nyugodt, mert semmiféle rossz hatást nem látok rajta”.

A közösség „vénei” azt mondják, hogy a kizártak és az önként távozó aránya körülbelül azonos. Akkor zárnak ki valakit, ha már nem tudnak segíteni rajta, de lehetségesnek tartják, hogy éppen az esemény fogja majd megtérésüket elősegíteni. A kilépések leggyakoribb okait a bennmaradók a következőkben látják: 1) nem értenek egyet a tanítással; 2) nem képesek ezt a – számukra túl kemény, túl nagy önmegtartóztatást kívánó – életmódot folytatni; 3) túlságosan fontossá vált számukra a munka vagy a karrier.

A kilépések okait a kilépőkkel készített interjúk alapján a következőkkel látom szükségesnek kiegészíteni: a) túl nehéz követelménynek tartották a szexuális önmegtartóztatást; b) saját családot akartak; c) elképzeléseinek megfelelőbb gyülekezetet talált vagy ő maga alapított; d) nem találták magukat alkalmasnak a közösségi életformára, kevesellték a privát szférára jutó teret és időt; e) nem tudták egyeztetni a kétféle, a missziós és a maga választotta „egyéni”, „világi” (például művészi, tudományos, közéleti) hivatást; f) szerették volna kipróbálni, mire képesek egyedül, önállóan.

Az eltávozó egy része eléggé sötét színekkel festi le a „szektát”: „Engem a gyülekezet tévtanítónak bélyegzett, ami azt jelenti, hogy a Sátán uralkodik felettem és a pokolra kerülök. Ez nekem sokáig nagyon nagy terhet jelentett, hiszen valóban nem voltam és ma sem vagyok teljesen bűntelen.” „Az érzések nem sokat számítanak a szektában, hiszen Isten szellem, és nincsenek emberi változékony érzései. A szeretet szerintük nem érzés, hanem szellemi állapot, s ha kell, kemény, mint a kő.” „Szembekerültem a gyülekezet véneinek szellemiségével, mert a házasságról szóló tanításukkal nem értettem egyet. A Biblia bizonyos nézeteit úgyesen magyarázva kizárják a gyülekezeten belüli házasságot.” „Biztos vagyok benne,

hogy ami nyomorúságot, szellemi halált, családok rombolását hagyja maga után, nem jöhet az Úrtól.” „Nem volt privát terem, minden percem beosztották.”

Nem csak az önként távozó, hanem a kizártak egy része sem ítélte meg negatívan a közösséget, sőt egyesek még azt is kijelentik, hogy ehhez hasonló közösséget azóta sem találtak. Többen magukban keresték a hibát, hogy nem tudtak eleget tenni a magas követelményeknek.⁴⁴ Nem kevesen máig elfogadják a Keresztények tanításának nagyobb részét, és úgy érzik, hogy egykori testvéreik jó úton járnak. A kilépettek vagy kizártak közül többen más gyülekezetet kerestek, és találtak is, többüknek ez nem sikerült, s akadt olyan is, aki maga alakított gyülekezetet. Egyikük a gyülekezet elhagyása után élő halottnak érezte magát, s önkézével vetett véget életének.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

⁴⁴ „Én voltam az oka. A kizárás azt a célt szolgálja, hogy a bűnben lévőket rádöbbsen arra, hogy megromlott a kapcsolata Istennel, s így nincs közösségben a gyülekezet tagjaival sem. A kizárás a megtérést kell szolgálja” – mondja egyikük.

AMIT RÓLUK GONDOLUNK, RÓLUNK IS SZÓL

Ez a szekta – a szót továbbra is semleges, szociológiai értelemben használom –, mely még alig-alig intézményesült és egy szemünk láttára alakuló mozgalom formájában működik, semmiképpen sem sorolható az emberi méltóságot károsító és a társadalmat veszélyeztető, destruktív vallási jelenségek közé. Még akkor sem, ha egyes eljárásaik – például a vallási rendezvényeken történő misszionálás – eléggé vitathatóak. Magasra tett mércéjük, kritikus állásfoglalásaik, hitelveik, értékrendjük és életformájuk természetesen mind teológiai, mind lélektani, mind szociológiai szempontból bírálhatók, de sommás elítélésük az ítélezőt minősíti negatívan. Kétségkívül jellemzi őket valamiféle elit-tudat (hiszen határozottan állítják, hogy egyes keresztényekkel ugyan már találkoztak, de igazi keresztény közösséggel még nem), de inkább a kiválasztottak öröme határozza meg őket, mint az üdvözülőknek egyedül magukat tartók gögje.

Mint ahogyan a hagyományos szerzetesség is, vagy a hagyományos egyházak tagjaik elé ugyancsak komoly és nehéz követelményeket állító lelkeségi mozgalmak és kisközösségei sem jelentenek könnyen elfogadható és megélhető életállapotot az átlagembernek, a magukat egyelőre csak Keresztényeknek nevező vallási közösség által kínált életforma is csak kevesek számára járható út. Ezt egyébként igen alacsony létszámuk is bizonyítja. Az igazság azonban nem cáfolható vagy igazolható statisztikai adatokkal, ez az alacsony létszám

legfeljebb azokat nyugtathatja meg, akik ebben a „szektában” alapvető veszélyt és közellenséget látnak. Ahhoz mindenképpen kevesen vannak, hogy felforgassák társadalmunk békéjét. Erről azonban akkor sem lenne szó, ha tízszer vagy százszor ennyien lennének, ők akkor is egy – ha tetszik, furcsa, ha tetszik, különleges – alternatívája lennének a megszokottnak, méghozzá utánozható, felválalható, értékekben is gazdag alternatívája. A kétségkívül náluk is megtalálható ellenmondásosságok, gyarlóságok, gyermetségek és a kétségkívül meglévő elit-tudat ellenére is mint értékes másság gazdagítják társadalmunkat, és egy alig hallható, érdekes szólamát képezik hazai valláságunknak.

Elgondolkodtató és igencsak tanulságos, hogy hogyan alakulhatt ki róluk az intoleráns, szélsőséges destruktív szekta hamis képe. Ennek egyik oka ez esetben is, hogy a szörnyülködni szerető nyárs-polgárnak nem elég a horrorfilm, a környezetében működő ellenségképre, mumusra is van szüksége, hogy magát derék állampolgárnak, rendes szülőnek és/vagy jó kereszténynek tarthassa. Másik oka a „dunaföldvári szekta” hosszú időn keresztüli világ elől való elzárkózása. Harmadik oka, hogy ennek a vallási közösségnek még nem alakult ki kánonja, teológiája, katekizmusa. A negyedik pedig az, amit egyik régi tagjuk így fogalmazott meg: „kezdetben nagyon radikálisak voltunk, ebben sokat változott a gyülekezet.” Jó néhány nekik tulajdonított kijelentés nem más, mint félrehallás, félreértés, túláltalánosítás, jó néhány régi, ma már nem vallott és jó néhány, csak egyesek által képviselt állásfoglalást idéznek úgy tévesen, mint őket jellemzőket. Ne feledjük, az, amit róluk tudunk, rólunk is szól. Sok esetben mi magunk, kívülállók vagyunk a görbe tükör.⁴⁵

⁴⁵ Az idáig tartó szöveg megjelent 2001-ben. (KAMARÁS 2003:273–300)

A „KERESZTÉNYEK” TÖRTÉNETÜK HARMADIK ÉVTIZEDÉBEN

Amikor (2001-ben) megjelentek az akkor még Dunaföldvári szekta néven elhíresült vallási jelenségről tudósító írásaim, vallástudós kollégáim egyike-másika úgy vélte, hogy a szekta tagjai „megvezettek” engem, mert a velük kapcsolatos – olykor hátborzongató – és általam cáfolt vélekedések egy része mégiscsak igaz. Miután az utóbbi évtizedben több egykori taggal ismerkedtem meg, és elbeszélésük több vonatkozásban módosította a róluk kialakított elképzelésemet, éltem azzal a lehetőséggel, hogy találkozzam a szektából kiváltak és kizártak baráti társaságának tagjaival (még hozzá nem csak a magyarországiakkal), hogy hozzáférjek az általuk gyűjtött dokumentumanyaghoz és a „Keresztényekkel” kapcsolatos honlapok információihoz. A Keresztények kivált és kizárt tagjai által módosított képpel aztán szembesítettem a Keresztények prominens tagjait, végül levonhattam következtetéseimet, beleértve azt is, hogy milyen mértékben „vezettek meg” annak idején e gyülekezet tagjai.

KÉP A GYÜLEKEZETRŐL BELÉPÉSKOR ÉS KILÉPÉSKOR

A kilépők és kizártak szerint egy új tag nemigen kapott tájékoztatást a gyülekezet történetéről. Márpedig alakulása óta történt egy és más. Egyebek mellett kizárták az alapítónak tekinthető⁴⁶ G. Holicot⁴⁷. „Azért is esett kevés szó a kezdetekről, mert a bécsiek tudták, hogy Gottfried körül nem stimmel minden.”⁴⁸ Az új tagok

⁴⁶ A Keresztények nem tekintik annak, mondván: „Alapítónk és vezetőnk egyedül Jézus Krisztus. A történelem folyamán Jézus mindig hívta az embereket követésére. Mivel Isten az embereket állandóan hívja, így nem kell különlegesnek tekintenünk, hogy a huszadik század nyolcvanas éveinek elején néhány keresztény Bécsben egymásra talált. Ezek között voltak Josef Aufreiter, Gottfried Holic és Gottfried Preis. Egyiküknek sem állt szándékában valami különálló csoportot alapítani. Ez az emberi gőg műve lett volna. Szerintem nem lenne probléma, ha kimondanánk, ő volt az alapító, ugyanis ő volt. Azért mondtuk ezt, mert azzal vádoltak minket, hogy közösségünk nem kereszténység, hanem egy Gottfried által alapított szekta.” (Albert)

⁴⁷ „Gottfried Holic éppen birkózás közben kapott agyvérzést. Lassan épült föl, újra meg kellett tanulnia beszélni. Egy-két év alatt a tagság szemében elvesztette hitelét. Úgy tapasztalták, hazudott. Végül a személyéhez fűzött engedmesség-kép erősen megkopott, sokuk számára többé már nem volt példa Gottfried. Engem ez az eset is elgondolkodtatott. Egyre gyakrabban éreztem úgy, hogy olyasmit kényszerítenek ránk, amit ők sem hisznek.” (Albert)

⁴⁸ „Évekig nem volt megengedhető Gottfried pozícióját, viselkedését, elvárásait megkérdőjelezni. Sajátos előnyöket élvezett, megengedhette magának, hogy szeretetlenül viselkedjen. Mindezt némelyek évekig megmagyarázták és védtek” – meséli Albert. G. Holic pozíciójának megिंगásához egy szélütés

már nem is tudtak róla, pedig a Gottfried kizárásával kapcsolatos hibákból le kellett vonni a tanulságot” – meséli Albert, a kizárt prominensek egyike. Aranka, a gyülekezet másik mérvadó személyisége⁴⁹ úgy látja, hogy „a múltat nem tussolhatjuk el, hiszen Gottfried igenis a gyülekezetben volt, és meghatározó szerepet játszott mintegy két évtizeden keresztül”.

Arról is kevés szó esik, hogy mennyien voltak, vannak, mennyivel gyarapodott vagy csökkent a számuk. A tíz évvel ezelőtti hatvan-hetvenről hazánkban mára harmincra fogyott a számuk. Fontos bázisokat (városokat) kellett feladniuk. Az egész csaknem tucatnyi országra kiterjedő közösség ma mintegy 130 fő⁵⁰, a kizártak száma 160, hazánkban 77 fő.

Az ex-testvérek a gyülekezethez való csatlakozásuk idején úgy látták ezt a közösséget, mint akik „mélyen hívők, úgy élnek, cselekednek, ahogyan beszélnek, ami ritkaság” (Norbert⁵¹), ahol „tiszta életet élő, szeretet-közösséget” tapasztaltak (Aranka), ahol barátokra találtak, akikről egyikük volt barátja azt találta mondani, hogy „már túlságosan is szeretik egymást” (Antal). Akadnak azonban többen, akik úgy emlékeznek vissza (mint például Lenke), hogy

kellett, a történetek feldolgozása – a tagok felelőssége Holic „legegyenlőbb” pozícióba való kerülésével – azonban elmaradt, és életgyakorlatuk még hosszú ideig Holic elképzelései szerint alakult.

⁴⁹ Aki nyelvtanár létére egyébként mélyreható és teológiai, etikai, szociológiai és lélektani szempontból is alapos, igényes elemzést készített a közösségről, méghozzá oly módon, hogy a „Keresztényeket” támadó G. Klugével (1993) szemben a gyülekezetet védő J. Aufreiter (2001) apológiájához fűz olykor eléggé kritikus kommentárokat.

⁵⁰ Albert szerint fénykorukban 185-en voltak. Feltűnő, és külön kutatást tárgya kellene legyen, hogy az egyre gyarapodó (a mára már a magyarokat megelőző, legnagyobb létszámú) német közösségben alig történt kizárás és kiválás, így a párizsi misszióba is ők küldenek testvéreket.

⁵¹ A neveket – bár többen vállalták volna sajátjukat – természetesen megváltoztattam.

„nehéz volt csatlakozni, mert nagy kihívás volt a mindennapi együtt-lét, az erre szánt sok idő. Bár szeretettel fordultak felém és készségesen segítettek, kellett magam kényszeríteni a közösségre, és ezért nem akartam véglegesen eldönteni, hogy maradok-e.”

Öt-tizenöt év múlva – amikor elmentek vagy (ennél gyakrabban) el kellett menniük – már jóval árnyaltabb és árnyasabb a gyülekezetről alkotott kép: „Azt kezdtem észrevenni, mégsem úgy csináljuk, ahogyan beszélünk róla, hogy nincs elegendő tartalma a mindennapos együttlétnek, hogy mi magunk nem úgy éltük meg azt, amiről másoknak beszéltünk a misszióban, főleg a szeretetre és az őszinteségre gondolok.” (Ági) „Úgy éreztem, hogy mindig rohanunk valahová, nincs időnk arra, amire kellene. Az együtt-élés és az alkalmazkodás jócskán hibádzott. Az igazi kérdés az volt, szeretetteljes-e ez a közösség valóban. És az is, hogy azt kellett-e csinálnunk, amit csináltunk.” (Lenke) „Láttam rossz jeleket, de reméltem, ezeket ki lehet javítani. Ilyen volt a versengés, az őszintétlenség, a teljesítmény-centrikusság, az önteltség, a pletykák, és az, hogy túlságosan a magunk életmódját hirdetjük, s nem Krisztusét.” (Aranka) Akadtak, akik nem éreztek különösebb változást, továbbra is otthon érezték magukat, szívesen maradtak volna ott házasként. Ezt közölték is, vesztükre, mert kizárták őket.

„ŐSKERESZTÉNYKÉNT” A POSZTMODERN VILÁGBAN

A vallásszociológia megkülönbözteti a nyugati (a világba illeszkedő) és a keleti (a világgal szembeforduló, a világból kivonuló, kontemplatív) aszkézist, az európai szerzetesrendek többségében pedig ezek ötvözetét találja. Szemben a nyugati aszkézissel, a Keresztények határozottan nemet mondanak a mai világ számos alapértékére (mint például a magántulajdon vagy a házasság), ugyanakkor – szemben a keleti aszkézissel – mégsem vonulnak ki teljesen a világból, hiszen többségüknek polgári foglalkozása van, amúgy meg fő tevékenységük a misszió. Aszkézisük más vonatkozásban is jelentősen eltér a keletitől: hiányzik belőle a kontempláció, és még vallási életükben is túlteng az aktivizmus. Több vonatkozásban emlékeztetnek a Jehova-tanúkra (például nekik sincsenek ünnepeik és alig vannak szertartásaik), de a tanúk hozzájuk képest polgárabb (például családos) életet élnek. Van hasonlóság köztük és az introverzionista (befelé forduló és a világból kivonuló) szekták között, de életmódjukra egyfelől nem jellemző a hagyományörzés radikalizmusa, másfelől a sokgyermekes hutterekhez, amishkekhez képest a Keresztények cölebsz szerzetesek. A hagyományos európai szerzetesség jó néhány vonása jellemző rájuk, de náluk hiányzik a testvérek feletti apát, koedukáltan élnek, és aszkézisükbe belefér a testiség (az úgynevezett „birkózás” formájában). Különböznek a posztmodern keresztény szerzetesség

olyan közösségi formáitól is, ahol együtt élnek különböző élethivatású tagok: cölebsz szerzetesek és családok.⁵²

Bizonyos tekintetben – és talán legjobban – engem a Keresztények (a még zsidó megújulási mozgalomként működő) Jézus-mozgalom és (ennek folytatásaként) az őskeresztény mozgalom vándorkarizmatikusaira emlékeztetnek. Hasonlóak ezekhez a társadalmon kívüliségben, lakóhelyük és családjuk elhagyásában, a vándormiszsióban, de még abban is, hogy többségük munkával tartja el magát. Csakhogy az őskereszténységben a vándorkarizmatikusok életmód- és értékrendbeli radikalizmusa mellett megjelent, erősödött, egyenrangúvá, majd pedig uralkodóvá vált a kevésbé radikális és rigorózus gyülekezeti forma, vagyis a világba illeszkedő aszkézis őskeresztény formája (THEISSEN 2006). Ezzel szemben a Keresztények „úgy fogták fel életstílusunkat, mint ami egyedül lehetséges keresztények számára” (L. Észtországból). Abban is különböztek, hogy elvileg minden tradíciót, megmerevedett szokást elleneztek, ugyanakkor már tíz évvel ezelőtt jól látszott – amit aztán a kilépők és kizártak még inkább megerősítettek –, hogy ennek ellenére kialakult és ki is jegecesedett egy saját hagyomány: „Elméletileg minden tradíciót elleneztünk, ennek ellenére saját gyakorlatot alakítottunk ki. Voltak általános érvényű időtöltési szokásaink, melyeket mindenütt követtek, ami mások megítélésének mértékévé vált.” (Aranka)

Habár sokféle spontán elemet fedezhetett fel életvitelükben az alkalmi látogató – például az éjszakába nyúló vallási tárgyú beszélgetést követő nappali alvást –, megmaradtak olyan szokások, programok, amelyet még a kilépők és kizártak többsége is önmagában jónak, rendszeres gyakorlását, kötelező voltát azonban terhesnek, feleslegesnek érezte. (Például a napi páros sétát a kötelező beszélgetéssel, a „témákat”, a birkózást és egyáltalán a napi találkozást.) Többségük szerint ezek a szokások az „Istennel eltöltött személyes

⁵² Mint hazánkban a Nyolc Boldogság Katolikus Közösség.

idő”, az „egyéni csendesség”, a napi önvizsgálat, a gondolkodás rovására ment.⁵³ A „több időt kellett volna hagyni” jelentése szinte minden esetben: „több szabadságot hagyni”. „Azt tanultuk, hogy minden egyértelmű. Nem gondoltuk, hogy életmódunk csak az egyik lehetőség. Elvártuk, hogy mások alkalmazkodjanak a mi szokásainkhoz és időbeosztásunkhoz. Nem kérdeztük, hogy nem túl radikális az életvitelünk? A litván, észt és román testvérek nem értették, hogy egy kelet-európai nagyvárosban élő csoporttól miért kell ugyanazt az életmódot elvárni, mint tőlük nyugatabbra” – írja Aranka elemzésében.

A nyugati misztikára jellemző protestáns aktivizmus ebben a közösségben nem párosult a protestáns individuális vallásossággal. „Hangsúlyoztuk, hogy mindenkinek aktívnak kell lenni, ha azonban valakinek nem volt érdeklődés a szívében, az természetesen látszatcselekedetekhez vezetett. Ezért többen azt a taktikát választották, hogy bár nem bliccelték el a témát, de ott elaludtak,⁵⁴ vagy máson gondolkodtak. Sajátos módszerré vált a szavazás a bibliai témák kiválasztásakor a szellemi megítélés és a megfontolás helyett. Ennek következtében megfigyelhető volt egy bizonyos tendencia a szellemi lustaság és a rendszer nyújtotta biztonság irányában. A szigorú és magas elvárások nem garantálták, hogy

⁵³ „A sok aktivitásunk közepette alig volt időnk az Istennel való személyes kapcsolat ápolására. Pedig ez [egyéni csendesség] szükséges ahhoz, hogy ne távolodjunk el tőle. Isten személyesen akar minket tanítani, növesztetni, hogy aztán mások és egymás épülésére szolgálhassunk.” (Aranka)

⁵⁴ „Éveken át nem hagytuk egymást szabadon aludni, mert elvártuk, hogy hétvégén például hajnali kettőkor felkeljünk, s pirkadatig virrasszunk a témán. Az ébresztést el lehetett utasítani, de az ilyen testvér »nem igyekvőnek« számított. Sokan kifogásolták az éjjeli témákat, s többen ezért el is hagyták a közösséget. Amikor végre sikerült a természetellenes és extrém időbeosztást megváltoztatni, a közösség nem jutott el arra, hogy jó lenne azoktól bocsánatot kérni, akiknek kéréseit korábban helytelenül elutasítottuk.” (Aranka)

valaki nem csak fut a tömeggel. Sokat beszéltünk odaszánásról, de ez nem volt elég biztosíték. Még ezt az egész embert követelő életmódot is lehetett félszívűen folytatni” – diagnosztizálja Aranka egykori gyülekezeti „aktivista” vallásosságát.

Azzal vádolták őket, hogy éheznek és éheztetnek, de már tíz évvel ezelőtt cáfolta ezt az általam is megfigyelt gyakorlat. A kilépők és kizártak szerint inkább a törvényeskedés és aprólékoskodás,⁵⁵ vagy pedig a szabályozás nagyvonalúan következetlen átlépése volt jellemző ebben a tekintetben.⁵⁶

Az ex-testvérek jól látják az előnyeiket és a hátulütőit is az együtt-lakás erőltetésének,⁵⁷ a vagyonszövetség megvalósulásának azonban ma már inkább az árnyoldalát, már csak azért is, mert ennek szinte valamennyien szenvedő alanyai voltak. A vagyonszövetség – azon túl, hogy egyesek úgy érezték, hogy az idősebb testvérek „nem mindig tisztelték az önkéntességet” – sokakat kényelmessé, önállótlanná vagy felelőtlené tett, valamint csökkentette a munkanélküliek munkakeresési motivációját. Másfelől a kilépők és kizártak nem egy esetben igencsak rosszul jártak: „Egyikünket rábeszítették, hogy adja el lakását, amit ő nem igazán akart. Csak két évvel a kizárása után kapott érte pénzt a gyülekezettől, holott árva volt. A kizártakat hamar elküldtük, vagy eltávolítottuk a lakásból. Elvártuk, hogy mindent hozzon a közösségbe, de nem volt tisztázva, mit kap vissza a kapcsolat esetleges megszakadásakor.” (Aranka)

⁵⁵ Például a fagylaltozás tiltása.

⁵⁶ „Volt idő, amikor valaki gyümölcslevet akart magának venni, elítéltük. Ma azonban már egy halom gyümölcsleves doboz van Kisbükön, s a probléma inkább a pazarlás és nem a mértéktartó fogyasztás.” (Aranka)

⁵⁷ „Előnyös együtt lakni, de túlságosan elvártuk az együttlakást. Ugyanakkor kívülállókkal szemben mindig hangsúlyoztuk, hogy ennek nem kell feltétlenül így lennie. Többen közülünk szégyelljük, hogy olyan sokan és egyeseken lakunk együtt, s ha lehetett, kitérő válaszokat adtunk, hogy ne okozunk megbotránkozást.” (Aranka)

EGYENLŐ, EGYENLŐBB ÉS LEGEGYENLŐBB TESTVÉREK

„Elvetjük a »gyülekezeti« hierarchiát, mivel világos ellentmondásban van Isten Szavával és a testvérszeretettel. Meg vagyunk győződve arról, hogy a keresztények Isten szerinti egysége nem lehet emberi parancsuralmi rendszer eredménye, hanem kizárólag a Szentírás iránti engedelmességből fakadhat. Egységben vagyunk, mert mindannyian magunkat háttérbe állítva azt akarjuk követni, amit Isten mindenki számára felismerhetően a Bibliában kinyilatkoztatott” – olvashatjuk a Keresztények honlapján. Mindennek a gyakorlati megvalósítása egyáltalán nem könnyű. Az apát nélküli „testvéri szervezetekben” az őskeresztény „vénekre” emlékeztető idősebb testvérek és az átlagosnál buzgóbbnak tartott testvérek vagy akár csupán a kritikus kisebbség felett ítélkező többség diktatúrája is kialakulhatott. Kérdésemre, hogy nem önáltatás-e a 21. században a teljességgel intézmény, szabály és vezető nélküli testvéri közösség, így válaszoltak a korántsem tökéletesre sikeredett testvériséget megszenvedő ex-testvérek: „Bizonyos tekintetben nagyon is intézményesült volt, hiszen igyekeztek mindent beszabályozni. Voltak láthatatlan vezetők, a jobban helyezkedők, a dominanciára törők.” (Norbert) „Meg lehetett volna valósítani a testvéri közösséget, ha nagyobb tisztelettel lettünk volna egymás iránt.” (Antal) „Ez csak akkor sikerülne, ha létrejönne a tapasztalatlanabbak és az idősebbek megfelelő egyvelege.” (Albert) „Félelem nélküli közösség csak úgy jöhet létre, ha mindenki éli a szeretetet, és senki nem akar szeretettelibb lenni a másiknál.” (Tibor)

Sokan úgy érezték, hogy nincsenek egyértelmű definíciók, megállapodások, szabályok. Például abban, hogy ki is az „engedelmes testvér”, ki az „idősebb testvér”,⁵⁸ ki a „tanítási vezető”, mi az a „szellemi engedelmesség”, mikor „emberi” és mikor „szellemi” valaki, és egyáltalán abban, hogy mikor miben kik döntenek. „Mi elhittük a testvériség lehetőségét, és erre törekedtünk. Kinevezett vezető nálunk nem volt, választott sem. Engem egyévi idő után, mert engedelmesnek tartottak, többször is odahívtak olyan megbeszélésekre, melyeken tapasztaltabb testvérek vettek részt. Boldog voltam, hogy megtaláltam egy olyan közösséget, mely észrevette a kor hiányait. Bíztam az idősebb testvérek bölcsességében. Elhittem, hogy úgy éltünk, mint az első keresztények, pedig abból az ötven száz oldalból nem lehet pontosan kiolvasni, hogy valóban hogyan éltek. Úgy gondolom, hogy radikalizmusba, törvénykezésbe ment a testvériség eszméje. Azt a szellemiséget, úgy gondolom, át lehet venni, kérdés azonban, hogy az milyen formát öltjön. Magas érték volt közösségünkben az igazságszeretet, az őszinteség és a szeretet, ennek ellenére többen hatalomra törtek, és olyanokat is elnyomtak, akik értékhordozók voltak. Sokkal több mindent gondoltak bűnnek, mint ami valójában bűn” – emlékezik Albert.

A kilépők és kizártak mind úgy látják, hogy a „megszentelődésért folytatott harcuk” gyakran eltorzult vagy legalábbis rossz módszerekkel történt. Nemritkán a bűn helyett a bűnös ellen harcoltak. Túl nagy hangsúlyt fektettek a testi, a szexuális bűnökre. „Sokat beszéltünk róla, intim részletekről faggattuk egymást, majd egymásnak továbbadtuk. Gyakori volt a megszégyenítés és a félelemkeltés, így aztán többen elhallgatták igazi véleményüket, kétségeiket, vágyaikat, tetteiket. A lelkiületbeli bűnöket – mint fontos-

⁵⁸ „Nem volt igazán meghatározva, ki az idősebb testvér, mégis világos volt némelyek tekintélye. Néhányan nagyon szerettek volna idősebb testvérnek számítani, mert valakik akartak lenni, és lettek is.” (Aranka)

ködés, irigység, féltékenység – messze nem ítéltük el úgy, ahogyan kellett volna. Ilyen bűnökkel fontos pozíciókat lehetett betölteni. Sok mindenben kísérhetőek voltunk: dicsvágy, versengés, megalkuvás, félelem, függőség, képmutatás, hatalomvágy, megszokás, személyváltogatás, kompenzációs gondolkodás” – írta Aranka.

A gyülekezet vallási élete jobbra a kollektívizmus⁵⁹ jegyében zajlott, így a bűnbeismerés is nagy körben történt: „A személyes problémák, kételyek, hibák közös megbeszélését akkor is gyakoroltuk, ha nem volt erre megfelelő bizalmi alap. Bizonyos megszokás és bánásmódminta volt irányadó, például a részletek kikérdezése. Ilyenkor kevésbé tiszteltük a másik intimitását. Ez pedig megnehezítette az őszinteséget.” (Aranka)

Végül a kiváltak és a kizártak szinte kivétel nélkül az egyén szabadságának korlátozását élték meg. „Ha valaki meg akarta látogatni szüleit, ha valaki tanulni szeretett volna, lebeszéltek, s ha már nem bírta a nyomást, alávetette magát. Sokakat erőszakkal átköltöztettünk más városba, kiszakítottunk eredeti környezetükből. Így aztán épülő szeretetkapcsolatok is megszakadtak. Sokan érezték úgy, hogy megfigyelve és ellenőrzés alatt élnek. Sok mindenről csak egy bizonyos kör tudott. Néhány idősebb testvérnek privilégiumai voltak: nem vártuk el tőlük ugyanazt a nyitottságot, bűnbeismerésre való készséget” – emlékezik Aranka. Az „engedelmes” és „engedetlen”, az „emberi” és „szellemi”, az „aktív” és „passzív” jelzők gyakori alkalmazása jelezte az egyenlők és egyenlőbbek közti különbségtevést.

Ma már többen közülük nagyon bánják, hogy csak sodródtak, hogy „tiszteletteljes félelemmel” hagyták magukat elnyomni, vagy ahogyan egy észt lánytestvérük fogalmazta meg: „Több teret kellett volna adni Isten vezetésének az egyes keresztény életében, ellensúlyozva a gyülekezet állandó kontrollját.”

⁵⁹ „A testvérek azt mondták, hogy Isten a gyülekezetet vezeti, a testvéreket együtt, és nem külön-külön.” (Béla)

BIRKÓZÁS A HÁZASSÁGGAL

A vándorkarizmatikussághoz általában hozzátartozott a cölebsz életmód, mind a zsidó megújulási mozgalomban, mind az őskeresztény misszióban, mind az ír misszionárius szerzetességben, ugyanakkor nemigen találni nyomát olyan legitim kompenzáló tevékenységnek, melyet a Keresztények birkózásnak neveznek. Ez a mozgalmat alapító G. Holic találmánya volt, és megmaradt kizárása után is.⁶⁰ Albert így beszélt erről: „Ez akkor teljesen ártatlannak tűnt. Mindenki elfogadta, hogy ezt csak tisztán lehet csinálni. Hiszen ha találkoztunk, megöleltük egymást. Sokat birkózni jó pont volt. Többen sokallották. Bennem is felmerült, hogy az a lány, akivel birkózom, nem csak testvér, hanem egy szép nő. Ha volt valami visszaélés, megbeszéltük. Sok esetben valóban nagyon jó, tiszta játék volt. A probléma az, hogy ez beleszámított a szellemi engedelmességbe, pedig olykor éppen szellemi tevékenység, például az esti beszélgetés rovására folyt.” „A birkózás bizony megbotránkoztatta az érdeklődőket. Szerintem maga Pál apostol is csodálkozott volna ezt látva. Több fiútestvért ezzel kísértettünk

⁶⁰ Feltehetően rendhagyó (talán nem is egészen egészséges) személyiségéből sarjadt ki. Amikor megkérdezték őt, hogy volt-e barátnője, azt felelte, ebben a tekintetben nagyon félénk volt. Őszerinte ez sport, méghozzá olyan, ahol bizalmas kapcsolatba kerülhetünk a másik személlyel.

a rosszra” – ismeri el Ági. Aranka szerint a „tisztaságért folytatott harc sokaknál kudarcot vallott. A birkózás során jó pár fiútestvér kihasználta a lányokat, s akadt néhány lánytestvér, aki kísértette a fiúkat. Többen ahelyett, hogy megtartóztatták volna magukat, folytatták a birkózást. Helyes volt-e fiatal fiúkat ilyen kínos testi közelségbe hozni lányokkal? A vendégekre tekintettel nem kellett volna elkerülni, hogy megbotránkoztassuk őket?” A többiek is hasonlóképpen látják: „A birkózással kapcsolatban nem tartom a gyülekezetet őszintének. Éppen csak hogy odakerültem, máris hívtak birkózni. Volt egy lány, aki mindenkivel akart.” (Antal)

A kilépések és kizárások legfőbb oka az ex-testvérek beszámolóí tükrében a Keresztények házassággal kapcsolatos – meglehetősen képlékeny és lebegtetett – felfogása volt, mely szerint ez számukra „egyáltalán nem tiltott, csak egyelőre nem aktuális”. Elbeszéléseikből kiderül, hogy nemigen volt világos egy új tag számára, hogy mit is gondol a közösség a férfi–nő kapcsolatról, a cölibátusról, a szexualitásról, a szerelemről és a házasságról; és az sem volt világos, hogy mit is jelent a „fogadalom”. Az egyik kizárt idősebb testvér például nem emlékszik, hogy ott lett volna egyetlen fogadalomnál is. Szerinte az lett volna tisztességes álláspont és gyakorlat, hogy „jobb ma nem házasodni, de házasodhatsz, ha akarsz.”

Hiába volt gyakori téma a házasság, pontosabban az, hogy mit mondott erről Jézus, hogy szerepelt ez a páli levelekben, többen úgy érzik, hogy az erre vonatkozó jézusi, páli tanítást sosem beszéltek meg tisztességesen. Sokak számára akkor vált „vagy-vagy” kérdéssé a „házasság vagy a gyülekezet”, amikor még nagyon jól érezték magukat a közösségben. Jellegzetes példája ennek Norbert (Aranka későbbi férje) esete: „Én tizenhárom évig erősen visszatartottam magam a házasságtól. Amikor megkérdezték, fogadalmamra utalva, mi történt, azt feleltem, hogy megváltozott a helyzet, de nem fogadták el megfelelő indoknak. Mi nem akartunk elmenni, ők zártak ki, és ez lett a kizárás egyedüli

oka. Fontos, hogy sosem kezeltek párként, hanem személyként, aki rossz hatással van egy másik személyre, esetemben Arankára. Először engem zártak ki, hogy tovább ne befolyásoljam őt. Amikor sétáló páromnak elmondtam, hogy szerelmes vagyok, ő azt mondta, ez nem szerelem. Másfél év alatt többekkel beszélgettem a házasságról, én is azt tapasztaltam, hogy ebben a kérdésben a közösség véleménye nem volt homogén. Félték, hogy ha valaki megházasodna, akkor többen csatlakoznának. Igazából nem adott választ a közösség, csak azt, hogy: inkább ne.” Antal még megtérésekor, jóval a közösségbe való belépése előtt fogadta meg – ezzel büntetve magát, mert hűtlen lett egy lányhoz –, hogy soha nem fog megházasodni. Ezt el is mesélte a közösségben, amikor szó esett a fogadalomról, mondván, ezt ő már megtette. Amikor azonban beleszeretett egy lányba, megértette, hogy házasság elleni érzései nem helyesek, ám ezt nem sikerült megértetni testvéreivel, akik attól félték, hogy „elbizonytalanítja” őket. Aranka beismeri, hogy a látogatók előtt elhallgatták, hogy a 180 testvér között az egyetlen házaspárt már „készen kapták”, és nem tették világgossá (az őket kutatók számára sem), hogy a gyülekezetben tulajdonképpen sosem engedték meg a házasságot, mert félték, hogy a példa ragadós lesz, és „így sokaknak a megtartóztatás keskeny útját kellett gyakorolniuk, meggyőződés vagy személyes elhívás nélkül. A fogadalomszegés elbukást jelentett. Nem tanítottuk, hogy a szexualitás rossz lenne, de a helyes viszonyulásra nem igazán tudtuk egymást nevelni. Itt is látszik a nagyrészt egygenerációs közösség hátránya: a tapasztalathiány. Nem tudtunk igazán bánni az érzéseinkkel, különösen, ha valakihez vonzódtunk vagy szerelmesek lettünk. Mutatja ezt a nyelvhasználat is: ›függ tőle‹, ›problémája van vele‹. A probléma megoldását abban látták, hogy ne is beszéljenek egymással” – fogalmazza meg kellőképpen árnyaltan a dilemmát Aranka. Mások élesebben fogalmaznak: „Nem bibliai! Örült dolog! Többen égtek a kívánságtól, és lelkileg belebetegedtek!” (M. Auszt-

ria) „Ha a jelenlegi helyzetben nem jó házasodni, akkor ennek az áldozatnak gyümölcsöznie kellett volna, nem pedig folyamatosan fogynia tőle a közösségnek.” (Ági) Egy észt ex-lánytestvér⁶¹ pedig Diogenetosra és Ignatiusra hivatkozva bizonyítja, hogy a példaként felhozott őskeresztények és a korai egyházatyák nem tiltották a házasságot. (L.)

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

⁶¹ Ma már családanya, ex-fiútestvére a férje.

ELHATÁROLÓDÁS A BŰNÖS VILÁGTÓL

Bár nem mondatott ki olyan élesen, mint a klasszikus (főleg az eljövettel váró) szekták jelentős részében, hogy a kevés igazaknak el kell határolódnium a bűnös világtól, nem tisztázódott, hogy esetükben mit is jelent az „elhatárolódás”. Sokan féltek attól, hogy ne alakuljon ki annak a látszata, hogy szeretik foglalkozásukat, munkájukat, munkatársaikat, a „világi” tudományokat, hogy túlságosan kötődnek szüleikhez, testvéreikhez, rokonaikhoz, volt tanáraikhoz, régi barátaikhoz. A munka és tanulás mint „földi dolgok” szembeállítottak a „szellemiekkel”. Erről a kiváltak és kizártak így számolnak be: „A túlzott szellemisség a kényelmesség takarója lett. A szellemiek túlhangsúlyozása mellett a földi kötelességeinket sokszor elhanyagoltuk. Felelőtlenekké lennünk a testünkkel és a munkánkkal szemben. Eltűntem hirtelen sokak életéből (volt osztálytársak, barátok, ismerősök, rokonok, munkatársak, vallásos közösségi tagok), a rokonokat hidegen elutasítottam, és ez sokkolta őket.” (Aranka) „A hazalátogatás nincs tiltva, ugyanakkor nyomatékosan felhívják a tagok figyelmét a helyes időkihasználásra. Ilyesmit mondanak: ha már otthon nem tudnak segíteni, nem látszanak a szülők nyitottnak, nem szükséges hazajárni. Tapasztaltam, hogy sokaknak húzott haza a szívéük, és néhányan kiügyeskedték a hazalátogatást. Mivel nincs vezetőség, igazából nincs kihez odamenni

és ez ügyben segítséget kérni.” (Albert) „Visszatekintve úgy látom, hogy volt néhány helyzet, amikor szüleimnek szükségük lett volna rám, és én nem adtam meg nekik a segítséget. Ez rossz volt, és ebben a gyülekezet gondolkodása is befolyásolt.” (Péter) A világtól való elhatárolódás egyik jellegzetes tünetének tekintem a karitatív tevékenység elhanyagolását, beleértve a kizártak segítségét.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

MENNYIBEN KERESZTÉNY A KERESZTÉNYEK TANÍTÁSA?

Természetesen tanítóhivatal, dogmák, katekézisek, teológia és kiskáték nélkül is lehetséges keresztény tanítás. Azt a kérdést azonban már nehezebb megválaszolni, hogy a Biblia citálásán kívül mihez képest tekintenek valamit tévtanításnak a Keresztények. Igaz, van egy „tanítási mappa”, melyben – így emlékeznek az ex-testvérek – „fontosabb tanulságok, teológiai tanítások és egyházkritikák vannak leírva”, ám ezek egyesek szerint „nem voltak igazán lényeges dolgok”. Dicsérőleg szoltam arról tíz évvel ezelőtt, hogy polcaikon ott sorakoztak más vallások teológiai művei, ám többük szerint csak azért, hogy jobban érvelhessenek ellenük. „A római katolikus szentháromságtant elfogadtuk, de nem az egyházat, melyet nem tekintettünk Jézus egyházának” – jegyzi meg Aranka. Arra a kérdésre, hogy találkoztak-e, ha nem is igazi keresztény tanítással, de legalább olyan személlyel, például Teréz anyával, akit igazi kereszténynek tekintenek, azt válaszolták, hogy „az volt az általános nézet, hogy aki nem tagja a gyülekezetnek, az nem igazi keresztény”, ám ehhez többen azt fűzik hozzá, hogy „azt azért jól tudtuk, hogy nem egészen úgy élünk, mint az első keresztények”. A beszélgetés során tovább árnyalódott a kép: kiderült, hogy a gyülekezetben nem is annyira az elhatárolódást, hanem azt hangoztatták, hogy megpróbálják nem elkövetni a keresztény egyházak

által elkövetett hibákat.⁶² Nem is annyira az írásba foglalt tanítást hiányolták, hanem a „túlságosan rugalmasan és nem egységesen használt eszmeiséget, ami kárunkra volt” (Albert). Mindannyian úgy látják, hogy tanításuk józanabb volt, mint a fundamentalista vagy liberális tanítások, inkább azt kifogásolták, hogy a témák túl intellektuálisak voltak, túl sok életidegen kérdést vitattak meg (például az ószövetségi könyvek datálását), és kevésbé került szóba „a helyes lelkiület fontossága”. Volt, aki úgy érezte, hogy „néhány témát (például krisztológia) kivéve [a tan] eléggé egyoldalúan arra irányult, hogy a tévtanításokat megcáfoljuk” (R. Ausztriából), és volt, aki azt hangoztatta, hogy egyáltalán a tanítás helyett „jobb lett volna az alázatos szívet, az Isten iránti szeretetet, engedelmességet és az igazságszeretetet hangsúlyozni” (Aranka). Antal és mások kiforratlannak érzik a tanítást a keresztény tökéletesség, a megszentelődés folyamata, az egyházzal kapcsolatos kérdések (mint például a tévedhetetlenség) vonatkozásában, egy osztrák testvér pedig azt kifogásolja, hogy a kegyelem és a megváltás erejét kevésbé hangsúlyozták, sokkal inkább a tetteket és a teljesítményt.

Országos Széchényi Könyvtár

⁶² „Amit tartalmilag helyesnek láttunk, átvettük más vallásoktól, s jeleztük, mivel értünk egyet. De aztán olyan irányba mentünk el, hogy sokkal kevesebb emberről ismertük el, hogy keresztények, mint amennyien valójában vannak. Gottfried katolikus teológiát végzett, ez hatott rá, és rajta keresztül miránk is. Például a Szentháromság tanítását egy az egyben a katolikus tanításból vettük át.” (Albert)

MISSZIÓ AZ „IGAZSÁG MAGÁÉRT BESZÉL” JEGYÉBEN

A kilépők és kizártak elbeszélésének tükrében úgy tűnik, hogy a Keresztények missziója egy régebbi modellt követ, és nem a másik fél szempontjait, igazságát figyelembe vevő párbeszédesebb modellt, mely ma már a hagyományos keresztény egyházak általános gyakorlata. „Azt az elvet vallottuk, hogy az igazság magáért beszél,” írja Aranka, „csak hogy sokszor túl kevésbé bíztunk ebben, mert rámenősen próbáltunk meg valamit bebizonyítani, valakit belátásra bírni, s túl kevésbé bíztunk Istenben. Túl korán elvártuk, hogy a megtérő kiszakadjon a régi környezetéből. Ha valaki nem tudta felvállalni életmódunkat, azt mondtuk, nem nyitott. Sokszor nem vettük észre, hogy viselkedésünk, fellépésünk elutasító, magatartásunk hideg, szeretetlen. Sokszor túlhangsúlyoztuk az elhatárolást, óvakodva attól, nehogy részt vegyünk valami rosszban, nehogy közösséget vállaljunk nem keresztényekkel, és így rendre elmarad az irgalmas szeretet.”

Amikor keresztény ifjúsági rendezvényeken szólítottak meg valakit, arra kérdésre, hogy kik is ők, milyen valláshoz, egyházhoz tartoznak, a Keresztények rendre ilyen kitérő válaszokat adtak, hogy „nem tartozunk egyházhoz”. Egyesek súlyosabb kritikát is megfogalmaztak: „Nem Istent hirdettük, hanem életmódunkat, és elvártuk az emberektől, hogy kevésbé fontos dolgokban is úgy

gondolkodjanak, mint mi.” „Az életstílusunkat hirdettük, nem a kereszténység lényegét, gondolván, hogy egy érett keresztény nem élhet Istennel más módon, mint mi.”

Míg egyes keresztény mozgalmak (mint például a katolikus Fokoláré) elsősorban tagjaik környezetében (családban, munkahelyen, iskolában) evangelizálnak, méghozzá elsősorban példaadással, a Keresztények – kihagyva ezt a lehetőséget – különösebb felkészültség nélkül messzi távolba utaztak, méghozzá – Antal szerint – nem eléggé összeszokott csoportokban.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

MEGTISZTULÁS ÉS TISZTOGATÁS

„A megítélést sokan azonosnak tekintik az ítékezéssel, pedig a két fogalom közt nagy különbség van. A megítélés fogalma nem feltétlen negatív jellegű, hiszen önmagában csupán állásfoglalást jelent jó és rossz között: a Bibliában kinyilatkoztatott alapelvek gyakorlati alkalmazását. Ez pedig ugyanúgy fontos a földi dolgokkal kapcsolatban, mint a szellemi életben. A bíráskodás, elítélés, illetve ítékezés fogalmak viszont eleve rossz lelkiületet feltételeznek. A megítélés az igazság és a jó megismerése iránti vágyból fakad, és azzal segíteni akar, míg a cél hiányában a teljesen jogos és igaz vélemény is szeretetlen és könyörtelen bíráskodássá válik.” – olvasható a Keresztények honlapján. A kilépők és kizártak történetei alapján nehéz elhinnünk, hogy a kizárások előzménye valamiféle segíteni akaró megítélés lett volna.

Az így-úgy eltávozók megkülönböztetik a „kizárást” és az „elküldést”: „A kizárás annak a kifejezése volt, ha valamit nagyon rossznak tartottunk valakinél, és több figyelmeztetés után kifejeztük, hogy nem tudunk vele egy közösségben lenni, de erről többször is elbeszélgettünk vele. Amikor már azt gondoltuk, hogy nem keresztény, akkor elküldtük” – magyarázza a többiek nevében is az ex-testvérek egyike.

Három tipikus történet következik, melyek mindegyike sajátos vonásokkal is rendelkezik. Antal vétségének diagnózisa „tévtanító”, ám története valójában másról szól: ő az, aki még a Keresztények-

kel való találkozás előtt tett fogadalmat, és a közösségben szerelmes lett, mégsem ez lett az ügy és ürügy. „Interneten kerestem hasonló keresztény közösségeket, és kapcsolatba is léptem egy amerikai közösséggel. Ezt megtudták a gyülekezetben, mert az amerikaiak nem nekem írtak, hanem a közösségnek, hogy szeretnének velünk megismerkedni, meglátogatnának bennünket. Ezt az üzenetet át is adtam. Az a lány sem akart a gyülekezetben maradni. Én bocsánatot kértem a gyülekezettől azért, hogy ezt a kapcsolatfelvételt titokban csináltam, és azért is, hogy fogadalmamat megszegtem. Tévtanítónak neveztek. Kizártak, ám egy hétre visszafogadtak. A végső kizárás okát nem nevezték meg. Most is szívesen lennék ott.”

Aranka valódi vétsége a közösség reformjának igénye volt: „Ábellel és Nórával hármásban írásban is megfogalmaztuk kritikánkat, de nem merték aláírni. Én azonban elküldtem e-mailekben a tagoknak, minden városba, több nyelven. Németországból válaszoltak. Ők nagyon óvtak minket. A téli találkozón is beszélünk erről. 2006 februárban beszélgetésre hívtak, ahol azzal vádoltak, hogy nem keresem az egységet. Kritizáltam ezt a beszélgetést, ugyanis nem előzte meg – evangéliumi szellemben – személyes megkeresés. Azért tettek így, hogy összetörjék büszkeségemet. ›Gondoltál-e az elbukásra?‹ (vagyis Istentől való örökre elszakadásra), kérdezték. Én vitattam azt a nézetet, hogy aki megszegi fogadalmát, elbukik. Ebben ők sem voltak egységben, ám azokat, akik nem értettek egyet az engem bírálókkal, meg sem hívták a beszélgetésre. Arra szólítottak föl, hogy adjam fel a volt állásom, foglalkozásom (éppen érettségire készítettem fel egyik osztályom). Azt is rossz néven vették, hogy én nem azonosítom Istent és a gyülekezetet. Felkerestem Antalt, akit akkor már elbukottnak tekintettek, ő azt mondta, maradjak. Erre azt mondák: kizárt nem tud kizárton segíteni. Mellesleg én is részt vettem az ő elküldésében. A harmadik beszélgetés után megintettek. Kértem, világosan

fogalmazzák meg döntésüket. Egy hónap múlva (2006 márciusában) telefonon közölték, hogy kizárnak. Az ürügy az volt, hogy nem mentem el valakivel sétálni, mindezt egyetlen tanú alapján.” (Aranka)

Alojzia mindössze másfél hónapot töltött velük, az ő vétké nem volt más, mint hogy sokat kérdezett: „Bízom bennük, hittem nekik. Amikor elmentem egy vallásokban jártas emberhez beszélgetni róluk, azonnal kirúgtak, igaz, még csak ideiglenesen. Ezután sok kérdésem lett, de ezekre már nem válaszoltak, s véglegesen kizártak maguk közül. Arra a kérdésemre, hogy miért rúgnak ki, azt mondták: nem kívánjuk megindokolni. Amikor végignéztem a tágabb szövegkörnyezetét azoknak az ígéknek, amelyekkel érvelni szoktak, azt tapasztaltam, szinte mind másról szól, mint amire felhasználták.”

Mint jó néhányan, Lenke sem várta meg, míg kizárják: „Személyes konfliktusaim voltak, zömmel az együttélésből fakadó apróságok miatt. Nem mondtam el nekik, mi bánt, időnként kiborultam, de ekkor sem beszéltem, hanem fogtam magam, és elmentem. Egy darabig megpróbálták buzdítani, és én rá is álltam. Egyszer aztán kijelentették, hogy ki vagyok zárva. Elköltöztem, de még találkozgattunk. Bizonytalan voltam, de hiányoztak. Más kapcsolatot nem kerestem. Lelkiismeret-furdalásom is volt. Úgy gondoltam, saját bűnöm ellen kellene harcolnom. Újra visszamentem, hogy megbeszéljem, személyesen és közösségben, hogy mit hibáztam. Aztán már nem is próbáltak velem beszélgetni, ezért végül is én jöttem el.”

Ákár megnevezték az ítélezők, akár nem, a kizárások és kiválasok túlnyomó részében szerepet játszott a párkapcsolat, ám ez sok esetben nem szerepelt a „hivatalos” verdiktben. Az eljárást illetően többen kifogásolják azt, hogy a „hivatalos tanítás” szerint kizárni valakit csupán tévtanításért és erkölcsileg durván helytelen magatartásért lehetett volna, de Aranka szerint (és mások szerint is) „a gyülekezet többször nem felelt meg ezeknek az alapelveknek,

s kárt okozott mind magának (hasznos tagok eltávolítása), mind a kirekesztett személy életében. Hamarabb lemondunk testvérekről, mint Isten, ezért több kizárt érezte úgy, hogy élve eltemetik. Egy-egy testvért évekig elhanyagoltunk, aztán nekiveselkedtünk, s a legtöbbször kizártuk. Az utóbbi években nem azért zártunk ki többeket, mert erkölcsi bűnöket követtek el, hanem mert kételkedtek vagy meg mertek kérdőjelezni dolgokat, s ezzel nem vetették magukat alá a gyülekezet tekintélyének. Az utóbbi években sokkal könnyebben mondtuk ki valakiről, hogy sosem volt keresztény. Ha ez így lett volna, és nem vettük volna észre, akkor nem voltunk igazi keresztény gyülekezet. Nem volt helyes az a gyakorlat, hogy a kizártnak először levelet kell írnia, ami alapján a gyülekezet eldönti, hogy kész-e vele beszélgetni.⁶³ Volt olyan kizárásos beszélgetés, amikor az ítélelhozók nagy részéről bűnös dolgok derültek ki. Nem tartottuk be az evangéliumi sorrendet: »Ha vétkezik atyádfia, menj el hozzá« (Mt 18:15-18).”

Országos Széchényi Könyvtár

⁶³ Ugyanakkor a kizártak nem kaptak írásos „végzést”.

SZEKTÁSSÁG A KERESZTÉNYEK GYÜLEKEZETÉBEN

Továbbra is semleges, leíró fogalomként használom a „szekta” és „szektásság” kifejezéseket, még akkor is, ha ezek olykor a többség számára olyan negatív jelentésűek, mint például a „dogmatikus-ság”. A kilépők és kizártak többsége – bár legtöbbször nosztalgiával, belátással, megértéssel szól egykori közösségéről – eléggé egyértelműen olyan vonásokat említ a Keresztényekkel kapcsolatban, amelyek a szektákat jellemzik: „dogmatikus alagútlátás” (Cs. Romániából). „Ugyan nem mondtuk ki, de a gyakorlatból az látszott: azt gondoljuk, hogy a gyülekezeten kívül nem lehet üdvözülni.” (Péter) „A ›jó‹ és ›gonosz‹, valamint a ›világi‹ emlegetése félelmet keltett és megbetegített.” (M. Ausztriából) „Az életstílusunk és igazságfelismerésünk abszolúttá tétele jellemezte a gyülekezetet. Végzetes félreértés volt azt hinni, hogy mihelyst döntöttünk Jézus követése mellett, már azonnal kereszténnyé váltunk, képessé váltunk megítélni, hogy csakis a mienk az egyedül helyes út.” (R. Ausztriából) „Azt mondtuk, hogy a kizártnak nincs Szent Szelleme. Ez a gondolkodás a gyülekezet tekintélyének védelmével párhuzamosan terjedt. Képviselői valószínűleg nem gondoltak eléggé bele, hogy ha a gyülekezetben való léthez kötik a Szellemet, akkor magukat Isten közvetítőivé teszik.” (Aranka) „Hogy lehetséges, hogy ez a százszázötven személy ismeri igazán Istent, a többiek pedig tévedésben vannak?” (L. Észtországból)

Honlapjukon olvasható tanításukból mindez persze nem olvasható ki, hiszen azok nem a keresztények gyakorlatát tükrözik, hanem törekvéseiket és ideáljait fogalmazzák meg. Ott csak arról van szó, hogy aki valóban keresztény és üdvössége van, az a Szent Szellem segítségével által egységre jut velük, és közösségük tagjává lesz. Ezt persze lehet úgy is értelmezni, hogy aki nincs velük, az ellenük, és ezt az értelmezést megerősíti többször elhangzó kijelentésük, mely szerint eddig igazi, szent életet élő, teljes egységben levő, újszövetségi mintára épülő egyházat és gyülekezetet a sajátjukon kívül még nem találtak.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

A különböző vallási közösségeket (és különösképpen a szektákat) elhagyók jelentős része hajlamos a valóságosnál sötétebb színben feltüntetni egykori gyülekezetüket. Kisebbik része viszont önmagát ostorozza, felnagyítva valóságos hibáit, bűneit, melyekben kilépése, kizárása okát látja. Az ex-testvérek rendszeresen összejáró – több országból is rekrutálódó – baráti közösségére egyik magatartás sem igazán jellemző. Még akkor sem, ha akadnak erőteljes kritikát gyakorlók és önmagukat komolyan hibáztatók. Albert és Antal kezdte sorstársait felkeresni, először levélben, azzal a céllal, hogy feldolgozzák és megértsék a múltat, mely életük döntő fontosságú része volt. Ez a múltba nézés egyben önvizsgálat is: mi az, amit nem ismertek fel helyesen a közösség elméletében és gyakorlatában. Többségük nem akar sem ellengyülekezetet létrehozni, sem sérelmeiket megtorolni. Weboldalukon⁶⁴ egyszerre védik és kritizálják egykori közösségüket, ebben a kiegyensúlyozó szellemben: „Sok torz vélemény látott már napvilágot a Gyülekezetről. Ez az oldal nem ellenséges lelkületből íródott, hanem elismerve azt a sok értéket, amit a közösség képvisel. Itt azoktól olvashatsz, akik több évet együtt éltek a testvérekkel és saját tapasztalataik alapján nyilatkoznak. Szembesülni a múltunkkal, lehet, nem könnyű, hisz ez önmagunkkal való szembenézés is, de a világosság jótékony.

⁶⁴ <http://sites.google.com/sitenemleplezve>

A jót ne mondjuk rossznak, de a rosszat se jónak. Mások gyengeségeivel csak az tud jól bánni, aki látja, hogy maga is esendő, s kész megvizsgálni, nem követett-e el hasonló hibát, más formában. »Mert amilyen ítélettel ítélték, olyannal ítéltettek; s amilyen mértékkel mérték, nektek is olyannal mérnek.« (Mt 7,2)» Ezután körkérdés következik: Mit tennél másként? Mi volt jó? Mi volt jó elmélet és rossz alkalmazás? Mi hiányzott? Milyen kérdéseket javasolnál megfontolásra?

Arra a kérdésre, hogy mi volt jó, legtöbbször a következőket említették: testvérszeretet; készség a többiek szolgálatára, megosztásra; a helyes tanítás értéke; a közös Biblia-tanulmányozás; a gyülekezetben csak keresztények legyenek; a bűnök ellen fontos harcolni; elhatárolás a rossz gyakorlatoktól, elméletektől. Ezekből egyfelől visszaköszönnek a Keresztényeknek – honlapjukon is megjelenő – deklarált és óhajtott értékei, másfelől éppen olyan mozzanatok figyelhetők meg, amelyek beszámolóik alapján éppen hogy nem működtek megfelelően. A „Mit tennél másként?” kérdésre⁶⁵ a legtöbbször ezekkel válaszoltak: több időt hagyni személyes gondolkozásra, imára; meggyőződésből cselekedni, mindig nyíltan mondani a véleményüket; jobban harcolni az ellen, amiről látták, hogy rossz; a rokonokhoz és ismerősökhöz való viszonyulás; nagyobb tiszteletben tartani a másik szabadságát, másságát. Jól érzékelhető, hogy az előző kérdésre adott válaszok inkább a nosztalgia, illetve a felnőtté válás, öntudatosodás és a felelősségvállalás jegyében születtek.

A jó elmélet rossz alkalmazásaként első helyen a házasság elméleti megengedése és gyakorlati akadályozása szerepel, utána pedig a testvériség elve és akadozó gyakorlata közti ellentét következik.

⁶⁵ Melyet két alkérdés egészített ki: A mostani fejeddel mit csináltál volna másképp? (Ha most találkoznál a közösséggel.) Ha most a közösségben lennél, mit csinálnál másképp?

Ezen kívül a következőket említik még: érdeklődés a másik iránt és a másik ellenőrzése; visszaélés a bűnök nyilvános bevallásával, a diszkréció figyelmen kívül hagyásával; egység helyett egyformaság; a nyitottság deklarálása és elzárkózás a jogos korrekcióktól; a szentségért való harc keretében túl sok foglalkozás a bűnökkel és az önmegítélés elhanyagolása; a világtól való elfordulás helyett kivonulás a világból; a testi egészség megóvásának a birkózásra való redukálása.

A rossznak ítélték között a következők szerepeltek leggyakrabban: életstílusunk hirdetése Krisztus helyett; a szülőktől, hozzátartozóktól való végletes elhatárolódás; az érdeklődők megbotránkoztatása (például a birkózással); a nagyravágyó testvérek könnyen meghatározókká válhattak; az aktivitás túlbecsülése; a szélsőséges címkézés (gyenge–erős, engedelmes–engedetlen); az egymástól való függés, a megfelelni akarás és a tetszésvágy. És ami legjobban hiányzott az ex-testvéreknek: az őszinte szembenézés azzal, amit rosszul csináltunk; a lényeges kérdésekben még kiforratlan tanítás; több teret adni Isten vezetésének az egyes keresztény életében a gyülekezet állandó kontrollja nélkül; a kegyelem és a megváltás erősebb hangsúlyozása; az ünneplés; a „fogadalom” tisztázása; mi lesz az anyagiakkal, ha valaki elmegegy vagy kizárják.

Egy bizonyosan kiolvasható ezekből a válaszokból: nem jellemző rájuk sem a bosszú, sem a közömbössé válás. Olyan érzése van a kutatóknak, mintha csak reform-elképzeléseiket mondták volna el az ex-testvérek ex-gyülekezetük jobbítása céljából. Közülük szinte mindenki megmaradt kereszténynek, többségük valamilyen módon Kereszténynek is, utóbbinak azonban úgy, hogy ma már nem tartják magukat az út, az igazság és az élet egyedül lehetséges képviselőinek. Még olyan erős maradt kötődésük, hogy nemigen léptek be más gyülekezetbe, s bár többségük családot alapított, valamilyen mértékben visszavágnak egykori otthonukba. Közöségük és közösségi gyakorlatuk még alig „intézményesült”. Talál-

kozásunk második összejövetelükön történt.⁶⁶ Ekkor tucatnyian voltak. Programként a „miért úgy történt, ahogyan történt?” megbeszélése mellett felmerült egy-egy bibliai téma megbeszélésének igénye is. Úgy látom, elsősorban egykori közösségük (otthonuk, fogódzójuk, mindenük) hiánya hozta össze, méghozzá a „se vele, se nélküle” kettős érzésével, mint ahogyan ezt Ági is megfogalmazta: „Úgy érzem, talán nem tudnék már úgy élni. Közösség nélkül viszont egy kis töredékét élhetjük meg az ÉLETnek. Vágyom egy valódi szeretetközösségre, de a felületes és sekélyes vallási közösségek taszítanak.” Vagy ahogyan a lengyel házaspár érzi: „Keserűség van bennünk, mert nem találtunk újabb közösségre.” Vagy pedig ahogyan Aranka látja: „Fájt, amikor megszakították velem a kapcsolatot. Úgy éreztem, élve eltemetnek. Szívesen lennék most is velük... Imádkozom, hogy Isten ki tudja munkálni a kiengesztelődést.”

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

⁶⁶ 2007-ben.

SZEMBESÍTÉS

2007 végén szembesíthettem a Keresztények hat prominensét a kilépők és kizártak véleményeivel. A beszélgetés így zajlott:

Mi történt a szociográfia megírása után, vagyis az elmúlt hét évben?

- Másféle kérdések vetődnek föl. Leginkább lelkületi témák. Ehhez képest a tanítás háttérbe szorult.

Például?

- Alázat a kapcsolatokban, testvérek közötti kapcsolat, szeretet, békesség, felelősség a társadalomért, jövőnkért, egymás terhét hordozni, szeretet a vallási közösségben.

Mivel magyarázható a Keresztények létszámának csökkenése?

- Magyarországon valóban csökkent. Szabadon dönthet mindenki.

Mi az oka a kilépéseknek?

- Más utat választottak. Eljutottak az újra elgondolásig, és más utat választottak.
- Lecsengett náluk a kezdeti lendület. Ők változtak, a mi alapelveink megmaradtak. Harcolni kell mindenkinek a kitartásért.
- Nekünk meg, benn maradóknak, az emberek megtartásáért.

Mennyiben és mennyire távolodtak el az eltávozók?

- Ez változó. Persze nekünk is vannak hibáink.
- Jobban szerethettünk volna.

Mit is jelent a „fogadalom”? Örök fogadalmat?

- Ez belső dolog. Magunk tesszük önmagunkban.
- Én magam hoztam meg. Nincs előírt forma.
- Döntésnek is nevezzük.
- Habár belső dolog, megosztjuk a többiekkel.
- Én a házasság nélküliségre gondoltam, amikor fogadalmat tettem.
- Hivatkozni lehet a döntésre, fogadalomra.

Miért nem szerepel honlapotokon érdemi információ vallásgyakorlatokról, szokásaitokról, életmódokról (együttlakás, vagyonközösség, „cölebsz” életmód)?

- Mivel nem vagyunk szerzetesrend, nincsenek reguláink, tagsági szerződésünk. Nem életmódot hirdetünk, hanem az Istennel való kapcsolatot, a legjobb keresését minden helyzetben. Az együttlakás, a vagyonközösség és a házasságnélküliség a jelenlegi helyzetünkben sem vonatkozik minden testvérünkre. A legtöbb gyakorlati vonatkozású dologról már az első találkozás alkalmával tudomást szereznek az érdeklődőink.

Ki az engedelmes? És kinek?

- Istennek.
- Egymásnak is. Ezt óvatosan kell kezelni, ugyanis nem jelent parancsolgatást.

Idézek az egyik kizárt testvértől: „Egy darabig mintaszerűen (Istennek) engedelmesnek tekintik őt, de akkor már érez bizonyos feszültségeket. 1) Kezdi érdekelni a szélesebb világ. 2) Nem mindent érez őszintének. Testvéreknek deklarálják magukat, mégis vannak az egyenlők között egyenlőbbek: az engedelmesebbek, az idősebbek, a bécsiiek, akik nem tekintik a magyarokat önálló gyülekezetnek.”

- A szélesebb világ iránti érdeklődés lehet olyan, mint amikor egy katolikus pap elkezd jógázni, vagy hinni kezd a reinkarnációban.
- Volt olyan vád ellenünk, hogy itt nem lehet olvasni, kontrolláljuk az információt. Igyekszünk megvizsgálni, ki mit akar, ki mit szeretne csinálni.

Mi a tév tanítás, ha nincs leírt vagy világosan kimondott tanítás?

- Az apostoli időkben sem volt dogmarendszer.
- Isten segítségével tudjuk kimondani: „ez már eltérés”.

*Hogyan lehet folytonosságról, azonosságról beszélni, amikor kizár-
ták az alapítót és más nagyon régi testvéreket?*

- Gottfried nem alapító. Senki sem az közülünk. Jézus az alapító. Gottfried ügye személyes, belső, intim dolog.
- A legfontosabb dolog, hogy Isten szeret minket, és az nem hagy minket közömbösen, ha valakinél nem látjuk ezt érvényesülni.
- Ez az egész nem annyira tanításbeli probléma volt, hanem lelki-
leti. Megváltozott Gottfried gyülekezeti képe.

*Feltűnő, hogy Németországban alig volt kizárás, alig ment el valaki,
s a közösség egyre gyarapszik.*

- Úgy látszik, ők komolyabb döntéseket hoztak.

*Egy ex-testvér az elzártságról: „A hazalátogatás nincs tiltva, ugyan-
akkor nyomatékosan felhívják a tagok figyelmét a helyes időki-
használásra. Ilyesmit mondanak: ha már otthon nem tudnak segí-
teni, nem látszanak a szülők nyitottnak, nem szükséges hazajárni;
a közösséghez tartozás fájdalmas döntésekkel is jár. Tapasztaltam,
hogy sokaknak húzott haza a szívük, és néhányan kiügyeskedték
a hazalátogatást. Mivel nincs vezetőség, nincs kihez odamenni és
ez ügyben segítséget kérni.”*

- Különbözőek vagyunk ebben is. Próbáljuk mérlegelni, segítségre szorul-e az illető. Volt, hogy mi vittük el orvoshoz valakinek a hozzátartozóját. Érzelmi harcokból adódnak ezek.

*Egy másik ex-testvér az őszinteségről: „Nem tartom a gyülekezetet
őszintének. Sokat birkózni jó pont volt. Többen sokallották. Ben-
nem is felmerült, hogy az a lány, akivel birkózom, nem csak test-
vér, hanem egy szép nő. Ha volt valami visszaélés, megbeszéltük.
Sok esetben valóban nagyon jó, tiszta játék volt. A probléma az,
hogy ez a szellemi engedelmességbe is beleszámított (mármint, hogy*

preferálja-e az illető a birkózást vagy sem). Olykor éppen szellemi tevékenység, például az esti beszélgetés rovására folyt a birkózás.”

– Volt, amikor nagyobb jelentősége volt a birkózásnak. A példa-követés a lényeg.

– A birkózás a többség számára kapcsolatteremtés.

De itt most nem a birkózás, hanem az őszinteség a kérdés.

(Nincs válasz.)

Van-e újszövetségi alapja a birkózásnak? Vagy már abbahagytátok, hiszen ez a kizárt G. Holic találmánya volt?

– A birkózás sosem volt tanítás, és G. Holictól független.

Valaki más a törvénykezésről: „Be kellene látniuk, hogy valóban törvénykezés volt a közösségben. Magas érték volt közösségünkben az igazságszeretet, az őszinteség és a szeretet, de ennek ellenére többen hatalomra törtek, és olyanokat is elnyomtak, akik érték-hordozók voltak. Sokkal több mindent gondolnak bűnnek, mint ami valójában bűn.”

– A közösség most még inkább harcol a hatalomra törés ellen, mint azelőtt. A hitben idősebb testvérek nagyobb felelősséggel terelgetnek, de az a lényeg, hogy engedelmessé váljunk egymásnak. Az, hogy valaki úgy látja, hogy mi több mindent tekintünk bűnnek, mint kellene, eltorzult értékrendről tanúskodik.

– Az elhagyók között is voltak hatalomra törekvők. Kell idő ahhoz, hogy valami megfogalmazódjon bennünk a másikkal kapcsolatban, ezt nem minden testvérünknek volt türelme kivárni, s úgy vélték, nem reagálunk rájuk.

Másvalaki az intézményesültségről: „Bizonyos tekintetben nagyon is intézményesült volt, hiszen igyekeztek mindent beszabályozni. Voltak láthatatlan vezetők, a jobban helyezkedők, a dominanciára törők.”

– Ez a beszabályozás nem más, mint az életritmusunk. Ilyen a reggeli, az esti ima, de ebben is van rugalmasság.

Mi történt azokkal, akik valamiben nagyon tehetségesnek mutatkoztak?

- Nem az a célunk, hogy csúcsra járassuk képességeinket. Azokat összhangba kell hozni a szeretettel, a közösséggel. Mindig egyedileg kell megvizsgálni az eseteket.
- Nem bontakoztathatjuk ki minden tehetségünket. Például a zongorázásnál fontosabb lehet a haza védelme.
- Én sakkoztam, és amikor keresztény lettem, úgy döntöttem, hogy vannak értékesebb figurák.
- Fiatal testvérünk orvosnak készült, ami állandó készenléttel járna, ezért úgy döntött, fogorvos lesz, amivel nem jár ilyen kööttség. Persze nem mindig sikerül ilyen módon egyeztetni.

Két eléggé komoly kritika: „Úgy éreztem, nincs elegendő tartalma a mindennapos együttlétnek. Nem úgy éltük meg azt sem, amiről másoknak beszéltünk a misszióban, főleg a szeretetre és az őszinteségre gondolok. Ezt el is mondtam, de nem lett sok eredménye.”
„Úgy éreztem, mindig rohanunk valahová, nincs időnk arra, amire kellene. Az együttélés és az alkalmazkodás hibádzott. Az igazi kérdés az volt, szeretetteljes-e ez a közösség valóban. És az is, hogy azt kellett-e csinálnunk, amit csináltunk.”

- Akik ezt mondják, meghasonlottak. Nem osztották meg problémáikat.
- Egyéni céljaik eltértek a közösségétől.
- Fontos látni, hogy miből fakadnak ezek a kritikus indíttatású javaslatok.
- Aki nem ismeri eléggé saját magát, nem tudja más bűnét hordozni. Ezt meg kell harcolni.
- Előfordulhatott, hogy az illető olyan kisebb közösségünk tagja volt, ahol meghidegült a szeretet.

Bizonyára felismeritek, kitől hallottam ezt: „Láttam rossz jeleket, de reméltem, ezeket ki lehet javítani. Ilyen volt a versengés, az őszintétlenség, a teljesítmény-centrikusság, az önteltség, a pletykák,

és az, hogy túlságosan a magunk életmódját hirdetjük, s nem Krisztusét. Ezt levelekben le is írtam, s elküldtem e-mailekben a tagoknak, minden városba, több nyelven.”

- Vannak hibáink, ezzel lehet minket vádolni, de lehetséges a közös harc egymás megszentelődéséért. Ebben sokat tanultunk az utóbbi időben.

Mivel a legtöbb kizárás-történetben valamiképpen szerepelt a házasság, reflektáljatok erre az észrevételre: „Az lenne tisztességes, ha azt mondanánk, hogy jobb ma nem házasodni, de házasodhatsz. Mi nem akartunk elmenni, ők zártak ki. A házasság lett a kizárás egyedüli oka. Fontos, hogy sosem kezelték párként, hanem személyként, aki rossz hatással van egy másik személyre (a párjára). A közösség attól félt, hogy a családi élet terhei szétdarabolják a gyülekezetet. Nem volt egységes álláspont. Egy idősebb testvér kereste a megoldást.”

- Van, aki örök fogadalmat tesz. Ha megszegi, kizárja magát.
- Csak azért, mert meg akart valaki házasodni, nem zártunk ki senkit sem. Olyan viszont volt, hogy az egyik fél örök fogadalmat tett.

És aki nem tesz?

- Nem zárjuk ki, de úgy gondoljuk, hogy Isten nem házasságra hívja.

Nem lenne jobb egyértelműen kimondani a cölibátust?

- Nem kell kimondani, mert mindenki számára nyilvánvalóvá válik.
- A házasság nem képezi a keresztény tanítás magját.

Többekben felmerült a kérdés, hogy valóban úgy éltek-e, mint az első keresztények? És az is, hogy lehet-e ma éppen úgy élni: „Kérdés, ki lehet-e olvasni valóban az Apostolok Cselekedeteiből, hogyan éltek, de mi elhittük, és nagyon rokonszenves volt számunkra például a vagonközösség. Ebben a hitben éltünk, és megtaláltam egy közösséget, mely észrevette a kor hiányait. Bíztam az idősebb

testvérek bölcsességében. Elhittem, hogy úgy élünk, mint az első keresztények, de elhiszem, hogy abból az 50-100 oldalból nem lehet pontosan kiolvasni, hogy valóban hogyan éltek. Azt sem tisztáztuk, hogy mi is a Szent Szellem vezetése, hogy kit is vezet: egyéneket vagy közösséget.”

- A lelkületünk nem csak az első keresztényekről szól, például a középkori testvérekre is lehet hivatkozni. De nem másolunk. Az egyház rugalmas is, meg statikus is. Az emberek között vagyunk, de nem úgy élünk, mint ők.

Ezt akár én is mondhatnám, de idézem: „Én inkább bölcsész tudományokban, lélektanban, filozófiában, társadalomtudományban látok hiányosságokat, ha tanításokat és életgyakorlatokat vizsgálom. Gondolok például a közösségszociológiára. A pszichológiával szemben is kifejezett előítéleteink voltak. Hasznos lenne a komolyabb teológiai tudás is, mert éreztem, érzem, hogy azért ódzkodtunk a teológiától, mert a teológiát az intézményes egyházhoz kötöttük. A hiányzó teológiai tudást olykor laikus, amatőr módon pótoltuk.”

- Én oktatok is lélektani dolgokat. Bizonyos dolgokat ezek a tudományok ugyan megmutatnak az emberről, de a szeretet ezek fölött áll.
- Bár értékes a lélektan és a szociológia, de nem tudják megmagyarázni az ember szellemi életét.

Leülnétek-e beszélgetni a kizártakkal, kilépettekkel?

- Mi különváltunk. A kapcsolat megszakadt. Megpróbáltuk, amit Jézus javasolt: „Először négyszemkőzt...” Megpróbáltunk beszélni velük. Volt egy elzárkózás. Ők ki akarják fejezni az elhatárolódásukat. Nem helyes úton járnak. Úgy kell velük bánni, mint Jézus a pogányokkal és a vámszedőkkel.

Nem úgy inkább, mint a samariai asszonnyal?

(Nincs válasz.)

Hogyan vélekedtek volt testvéreitek honlapjairól?

- A gyülekezet és a volt testvérek viszonya a gyülekezet és az ő magánügyük. Ahhoz, hogy a különböző, a gyülekezettel kapcsolatos vélekedéseikre, észrevételeikre és sérelmeikre reagáljunk, az ő magánéletükről is nyilvánosságra kellene hoznunk különböző eseményeket. Ezt még akkor sem tartjuk tisztességesnek – és nem kívánjuk megtenni –, ha ők nyilvános fórumon tárgyalják a gyülekezet belső dolgait.

Akartok-e még valamit a beszélgetésünkhöz hozzáfűzni?

- Ezek, amiket kérdeztél, számunkra nem voltak új dolgok.
- Ezekről beszélnünk kell, de itt belül, egymással. Belülről kell várnunk a változást. Harcolnunk kell. Ott van a reménység.

Nem találjátok furcsának, hogy a harcolni (harcolunk, harc) volt a ma este leggyakrabban és leghangsúlyosabban elhangzott szó töletek?

(Nincs válasz.)

A „bennmaradt prominensek” válaszai egyfelől felidéznek deklarált tanításukat, másfelől nagy mértékben visszaigazolják a kilépők és kizártak diagnózisait. Feltűnő az egymásról való vélekedés megdöbbentő mértékű aszimmetriája: a prominensek részéről a hárítás, a kilépők és kizártak részéről pedig az „egyrészt-másrészt” gondolkodás. Egy másik feltűnő aszimmetria a kirekesztettek árnyalt, elemző, magyarázatkereső attitűdjével szemben a perfekcionista mentalitású „birtokon belüliek” magabiztos apológiája.

ÖSSZEGEZÉS

„Helyesen képviseltük, hogy az

- odaszánás fontos, de néha a teljesítmény, a látszat fontosabb volt, mint a szív tisztasága, és a képmutatás is előfordult;
- az elhatárolás fontos, de gyakran nem csak a bűnt, hanem az embert is elutasítottuk;
- az egység fontos, de a misszióban gyakran a különbségeket kerestük;
- a megítélés fontos, de néha túl gyorsan elítéltünk valakit;
- a helyes tanítás fontos, de néha lenéztünk másokat;
- a szeretet tettei fontosak, de a személyes meggyőződést, ami a tettek igazi forrását adja, lebecsültük;
- az igyekezet fontos, de Isten vezetése kell hozzá, s nem mindenkinek ugyanaz a feladata;
- a közösség fontos, de néha túlságosan magunkkal voltunk elfoglalva;
- a gyülekezet tisztasága fontos, de a gyengékkel és engedetlenekkel gyakran nem tudtunk bölcsen bánni;
- az igazságosság fontos, de néha kettős mércével mértünk;
- a bűn elleni harcolni fontos, de néha nem Isten erejével és bölcsességével tettük;
- az önvizsgálat fontos, de nekünk is voltak ebben hiányosságaink.

A naponkénti közösség és a vagyonközösség jó célok voltak, csak megvalósításakor torzult el néhány dolog. A világiasság ellen voltunk, de néhány dolgot eltúloztunk. Nem akartunk semmit hozzátenni az ígéhez, mégis kialakultak az engedelmesség csak ránk jellemző elvárásai. Voltak megszokott cselekedeteink, melyeket rutinból, Isten vezetése nélkül is gyakorolni lehetett. Az igyekezetről néhányaknak hamis képe volt, mintha az aktivitással lenne egyenlő. Kísértett minket is, hogy több dolgot megszokásból tegyünk, s módszerként tekintsünk, melyek bizonyos biztonságot nyújtanak, a tetszésvágy, hogy egymás előtt akarjunk megállni, azaz a vallá-sosság. Habár a gyülekezet az utóbbi években egyre szigorúbb és zárkózottabb lett, s így próbálja belső egységét fenntartani, remél-hetőleg Isten szelleme ki tudja munkálni a kiengesztelődést azok-kal, akik Istent továbbra is szeretni akarják, eltávolították őket a közösségből. Isten munkálja az egységet népe között.”

Arankának ez a „pontosan szépen”, sőt, mondhatnám, szaksze-rűen megfogalmazott vallomása egyfelől nyilván egy különleges képességekkel és habitussal megáldott keresztény hívő nem min-dennapi teljesítménye, másfelől azonban annak a vallási közösség-nek is hűséges lenyomata, amelyre ez az árnyalt elemzés vonatkozik. Szellemissége egyfelől a magában a Keresztények nevű szektában gyökerezik, amelynek komoly szerepe volt Aranka másodlagos szocializációjában, ugyanakkor – és ezzel szemben – az ex-testvér felnőtté válásáról, naivitásán való túllépéséről is tanúskodik. És ez nem csak Arankára érvényes, hanem többé-kevesbé szinte mind-egyikükre. Még az elbizonytalanodókra is, hiszen a dogmatikus magabiztossághoz képest az elbizonytalanodás akár paradigma-váltás előszobája lehet.

A gyülekezetből kikerülők többsége Testvérből, pontosabban kistestvérből (még pontosabban a Nagy Testvérek kistestvéréből) társ lett: intim társa élettársainak, felnőtté váló társa egykori kis-testvéreinek. Lezárult életük akár másfél évtizedig is eltartó *Kétévi*

vakációja vagy *Rejtelmes szigete*, mely szerencsére talán egyikük esetében sem fajult el *A legyek ura* borzalmasan sejtelmes szigetévé. Többé-kevésbé alkalmassá váltak a családszerű védettség nélküli felnőtt életre, ugyanakkor még családjuk sem volt képes feledtetni, pótolni a vallási közösséget. Még akkor sem, ha ebből a családszerű közösségből, melyre jellemző volt az idősebb testvérek túlhatalma, melyet sok esetben éppen a kellő mértékű bensőségesség nélküli belterjesség jellemzett, ahol sokan sokszor érezték úgy, hogy figyelik, ellenőrzik őt, és ez szorongást, sőt félelmet is kiválthatott belőlük. A feszültségek oldására nem volt elegendő a testvériség és a szeretet rendszeres deklarálása, még kevésbé életviteli aszkézisüknek (mely leginkább az őskeresztény vándorkarizmatikusok aszkéziséhez hasonlítható) a birkózás alkalmi hedonizmusával való epizodikus oldása, ami egyébként többeknek inkább kínos volt, mint kellemes.

Az ex-testvérek közül sokan megtapasztalták azt, hogy egy ilyen fajta testvériségben – az intézményesen biztosított, korlátozott szabadság hiánya miatt – nehezebb megvalósítani a demokráciát, mint makroszinten, ugyanis nem voltak lefektetve szabályai, ezért a testvérek között az egyenlők mellett megjelentek az egyenlőbbek és a legegyenlőbbek.

Az idő elteltével a vallási mozgalom rugalmasságát és nyitottságát egyre inkább felváltotta a szekta merevsége és bezárkózása, mely megfosztotta őket mind az idősebb nemzedék, mind a más életállapotú testvérek által kínált gazdagságtól. A minden idejüket és mozgásterüket kitöltő aktivizmusuk megakadályozta mind a befelé mélyülő vallásosságot, mind az önvizsgálatot, mind a továbbfejlődést segítő reformok, alternatívák kidolgozását és felvetését.

Egyik ex-tagjuk kitűnő elemzése (mely rendkívül érzékeny és intelligens, szociológiai és lélektani szempontokat is figyelembe vevő elemzés, ugyanakkor evangéliumi szellemű reflexió) sajátos módon egyszerre igazolása és cáfolata annak a pozitív képnek, mely a „Keresztényekről” sokakban – így a szociológusban is – kialakulhatott akár a honlapjukon olvasható tanításuk, akár a futó személyes találkozások alapján. A bizonyos mértékig zsákutcába kerülő Keresztények számára talán éppen az „érted haragszom, nem ellened” beállítódással jellemezhető ex-testvérek habitusa és gondolkodása jelentheti a kivezető utat.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

FELHASZNÁLT FORRÁSOK ÉS SZAKIRODALOM

- AUFREITER, JOSEF (2001): „*mint hitetők, de igazak*” (2Kor 6,8) (Apológia G. Kluge, A Holic-csoport című írásával kapcsolatban) In: <http://defamed-but-true.de/hungarian/allasfogl>
- CSENDES LÁSZLÓ (2005): Új deviancia (rendőr szemüvegen keresztül az új szektákról). In: www.police.hu/megelozes/bunmegelozes/ifjusagvedelem/szektak/html
- HANGYÁL JÁNOS (1992): Másfajta testvérek. In: *Népújtság*, szept. 5. 5. o.
- HORVÁTH ANDREA (2008): Istenkeresők. Budapest, Horizont.
- KAMARÁS ISTVÁN (2003): A „Keresztények” (akik általában „Duna-földvári szekta” és „Holic-csoport” néven ismeretesek). In: Uő: *Kis magyar religiográfia*. Pécs, Pro Pannonia Kiadó. 273–300. o.
- KLUGE, GERALD (1993): *The Holic-Group*. In: www.sekten-sachen.de/holic-en.rtf
- KRZ (1992) „Isten népe, mint igazi család” In: *Népújtság*, ápr. 10. 13. o.
- LUGOSI ÁGNES és LUGOSI GYŐZŐ, szerk. (1998): *Szekták, új vallási mozgalmak*. Budapest, Pannonica. 288 o.
- NÉMETH GÉZA (1996): *Destruktív kultuszok*. H. n., 1996, Királyhágómel-leki Református Egyházkerület. 37–44. o.
- SZABÓ SZILVIA: *Csak a „Keresztények” gyülekezete keresztény egyház?* In: www.vigyazz.freeweeb.hu
- SZALAI ANDRÁS (2008): A „keresztények” In: www.apologia.hu/religion/xts-intro.html
- SZALAI ANDRÁS (1998): *Más Jézus, más Lélek, más Evangélium*. Budapest, 1998, Harmat Kiadói Alapítvány.
- THEISSEN, GERD (2006): *A Jézus-mozgalom (Az értékek forradalmának társadalomtörténete)*. Budapest, Kálvin János Kiadó.

A Keresztények honlapja:
www.keresztenyek.hu

Weboldalak, ahol a Keresztények volt tagjai tájékoztatnak:
<http://followingchrist2.blogspot.com>
<http://sites.google.com/site/kolosse24>
<http://sites.google.com/sitenemleplezve>

OSZK

Országos Széchényi-Könyvtár

KAMARÁS ISTVÁN, akadémiai doktor (1941)

Magyartanár és könyvtáros, majd szociológus diplomát szerzett, előbb az Országos Széchényi Könyvtár olvasáskutatási osztályát vezette, a Művelődéskutató Intézetben mint művészet- és vallásszociológus dolgozott, az Országos Közoktatási Intézetben kezdett el foglalkozni az ember-, erkölcs- és valásismeret oktatásával, a pécsi, majd a veszprémi egyetemen tanított művelődés-, művészet- és vallásszociológiát, vallástudományt és embertant. Emberismeret és erkölcsstan tankönyveket írt általános és középiskolásoknak, valamint egyetemi hallgatóknak. A veszprémi Pannon Egyetemen megalapította az Antropológia és Etika tanszéket, és megindította az ember- és erkölcsismeret szakos tanárok képzését. Tankönyvei és tudományos művei mellett írt még szociográfiákat, regényeket, meséket és utópiát, hangjátékokat.

A VP SOROZATBAN EDDIG MEGJELENT KÖTETEK:

ANDRÁS FERENC: *A kommunikációs tér filozófiája*

HÁRI GYULA: *Név és környezet viszonya a létesítménynevekben*

NAGY ANDRÁS: *„Dráma van”. A kortárs drámairodalom arcai*

SZABÓ T. ATTILA: *A darwini gondolat fejlődéséről*

A kutatónak lehetősége volt a magukat csupán „Keresztények”-nek nevező, de a kilencvenes években hazánkban „a dunaföldvári szekta” néven elhíresült és kellőképpen rettegett csoport eddigi történetét szociológusként, szociográfusként végigkövetni, egyúttal egy teljesen új, mozgalmi jellegű, szociológiai értelemben szektának tekinthető vallási jelenséget alakulás közben tanulmányozni. Amikor először írt róluk a szerző, megállapította, hogy jó szándékú, ártalmatlan társaság, akik Jézus őskeresztény híveit szándékoznak utánozni, ellenállva mindenfajta intézményesülésnek, életüket missziós tevékenységnek szentelve. Néhány szociológus kollégában felmerült azonban a gyanú, hogy – a szerzővel szemben kifejezetten barátságos és nyitott – „Keresztények” (akár M. Meadet a „vadak”) megvezették a kutatót. Nem ez történt, hanem valami más: az akár rokonszenvesnek is ítélnélhető vallási csoport története második évtizedében szektásodni kezdett. Belső konfliktusait egyre merevebben, szektásabb és autoriterebb módon oldották meg, egyre kevésbé tolerálták tagjaik egyre erőteljesebben megmutatkozó másságát. A kilépőkkel és a bennmaradtakkal készült interjúkkal és másfajta tényanyagra támaszkodva sikerült elkészíteni az identitása megőrzése keretében megmerevedő, bezáruló vallási csoport, a szektásodó szekta látleletét. Az esettanulmány egy konkrét eset leírásán és értelmezésén, vagyis a „betelelítésen” kívül lehetőséget kínál az olvasónak a „kitekintésre” is: a vallás mozgalmi és intézményi dimenzióinak, valamint a szektának mint vallási és a szektás habitusnak mint vallásossági jelenségnek a bemutatására.

900 Ft

9 789636 933067